

The Effects of Western-Type Education on the World of Liberal Thought in Turkey and the Example of "Ali Fuat Başgil", " Hür Fikirleri Yayma Cemiyeti"

Kadir Tansoy^{1*}
Turhan Ada²

* Corresponding author

¹ Master Student, Yıldız Technical University, Turkey
kadirtansoy@gmail.com
ORCID ID <https://orcid.org/0000-0002-8936-8295>

² Assoc. Prof. Dr., Yıldız Technical University, Turkey
turhanada@yahoo.com
ORCID ID <https://orcid.org/0000-0003-3670-2365>

Firs received : 13.05.2023

Accepted : 25.06.2023

Acknowledgement:

Author(s) provides the following information:

- 1- Authors have equal contribution rate.
- 2- This article is derived from the master's thesis of the first author under the supervision of the second author.
- 3- There is no situation in our article that requires ethical committee approval and/or legal/special permission.
- 4- This article complies with research and publication ethics.

This article was checked by *Turnitin*. Similarity Index 12%.

Citation:

Tansoy, K., & Ada, T. (2023). The effects of western-type education on the world of liberal thought in Turkey and the example of "Ali Fuat Başgil", " Hür Fikirleri Yayma Cemiyeti". *EDE Education Language and Literature Journal*, (2), 1-34.

ABSTRACT

In this study, information was given about the concepts of Western education and liberalism, and the contributions of people who received education in the West to the liberal thought system in Turkey were examined. This subject is given as the example of Ali Fuat Başgil and the Society for Spreading Free Ideas. The issue of sending students abroad, which emerged in the last period of the Ottoman Empire and later became a tradition in the young Republic, is discussed. Information about the education life of Ali Fuat Başgil, one of these students, was given and after Başgil came to Turkey, his public services, the lectures he gave at universities, and the articles he wrote were examined. As a result of all his knowledge, Başgil has been a pioneer and a beneficial contribution to the world of liberal thought in Turkey, both in his individual field and collectively under the umbrella of the Free Ideas Spreading Society. The education that Başgil received in France, especially in the field of philosophy, contributed to the development of his thoughts in the field of law, social and political fields, and enriched his world of ideas. Başgil, who adopts the ideas of Durkheim, who is a competent and pioneer in the field of philosophy, and takes him as an example, the contribution of the philosophical education he received is very important in the fact that his world of ideas is so rich and deep.

Keywords

Ali Fuat Başgil, Society for Spreading Free Ideas, Liberalism, education abroad, western education

INTRODUCTION

Liberalism began to affect Turkey from the second half of the 19th century. The foundation of Ottoman modernization is essentially based on the liberal political institutions of the West. The transition to the constitutional monarchy (1876) is an important constitutional event in terms of the effects of liberal thought in the Ottoman Empire. During the one-party rule of the Turkish Republic (1924-1946), there was no conducive environment for liberal ideas in Turkey. Atatürk's starting point in the establishment of the Republic was liberal-democratic values, but Liberal democratic actual practices could not be implemented in the Single-party period for various reasons. Names such as İsmet İnönü and Recep Peker, who were the leading politicians of the period, did not support the ideas of Liberalism. Atatürk, on the other hand, was more open to Liberal ideas in terms of economics.

The first liberal political opposition movement of the Republican period was the Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası. The founding leaders of the party were former co-workers who believed that Mustafa Kemal was heading towards a dictatorship. Kazım (Karabekir), Ali Fuat (Cebesoy) and Refet (Bele) pashas and Rauf (Orbay) and Adnan (Adıvar) gentlemen were among the founders. The new party attaches importance to and adopts the liberal value in its foundation, mentions the importance of fundamental rights and states that these can only be limited by the constitution. Serbest Cumhuriyet Fırkası, which was founded in 1930, was established for the guided opposition, but it did not last long.

The transition to multi-party life in Turkey has been a turning point. The newly formed Demokrat Party gave great importance to liberal ideas in its program. He put too much emphasis on religious freedom and economic freedoms. In the founding period of the Republic, besides political liberal thoughts, efforts were made to spread liberalism in civil organizations, institutions and associations, and to ground the ideas. The Free Ideas Society, founded under the leadership of Ahmet Emin Yalman and Ali Fuat Başgil, is one of the most important examples in this regard. The Society started its activities in the first years of transition to multi-party life, and in its short life, it made efforts to introduce and apply many liberal principles in Turkey.

The modernization movements in the Ottoman Empire emerged as a search for solutions to the problems experienced by the empire, which was left behind in the development race against Europe, in almost every aspect of the state. The defeats of the Ottoman Empire in the wars against the European states made Europe's superiority in the military and technical field accepted by the ruling class, and the rulers of the state started some innovation movements in order to find a solution to this situation. The heavy defeat after the siege of Vienna was an awakening and awareness, and the administrative group had to watch Europe more closely (Berkes, 2014, pp. 38-41). One of the most important innovation activities of the Ottoman state in this field was the opening of western-style schools (Şarman, 2019, p.2). The main purpose of opening these schools was to train the statesmen needed by the empire (Somel, 2010, p.80).

In addition to many innovations and western-style modern schools opened in the empire, the activities of sending students abroad were started in this period in order to see the innovations in place and to receive education from the source (Erdoğan, 2009, p. 47). The first foreign students of the Empire went to European countries after the Tulip Era. After the first groups of students, military students and officers were sent abroad during the reign of Mahmut II. In the modernization period, due to the insufficient educational infrastructure and the lack of teachers to attend the classes, the desired progress could not be achieved in the Empire and it became compulsory to send students to European states (Akyüz, 2001, p.141). The activities of sending soldiers abroad until the Tanzimat Period were military-based, but after the Tanzimat, this axis shifted towards the civilian field (Yıldırım, 2005, p.28).

The innovation of sending students abroad, which emerged as a result of modernization activities, continued in a systematic and stable manner during the Republic of Turkey (İçke, 2015, p.34). The purpose of the newly established Republic in such educational activities; The regime, which takes western modernity, political system and secular values as an example, aims to spread these new values throughout the society and to establish the Republic on solid foundations (Akyüz, 2001, p.300). In order to make the education system of the Republic national, modern, modern and secular, various laws related to education were enacted, various scholarship activities and supports were made. All these activities are for the new generation of the society to have a national consciousness, adhere to the republican regime and open to the modern world. In addition to many innovations made in the first period of the Republic, it was aimed that the reforms would be permanent and the new regime would develop and develop with the innovations made in the field of education (İçke, 2015, p.40).

The founders of the Turkish Republic faced many difficulties during the establishment of the new state. While all these problems continued, the founding team gave great importance to education. The most important example of this situation is; It is the Education Congress, which was convened for the purpose of structuring educational activities in a period when the War of Independence continued (Ulu, 2014, p.498). More than 250 male and female educators from various parts of the country participated in the congress held in Ankara in July 1921. Mustafa Kemal Atatürk also attended this congress and stated the importance he gave to education and used the expression "respectable pioneers of our future liberation" for teachers (Akyüz, 2001, pp.292-293).

Undoubtedly, the Law of Unification of Education is the biggest step for post-Republic education. With this law, educational institutions that were scattered and independent in the country were connected to the Ministry of Education with the Law of Unification of Education dated March 3, 1924. With this law, the state has the sole say in education in the country (Yıldırım

2005, p.47). Education and training activities in the Republic of Turkey have been secularized with the laws numbered 429 and 431.

Mustafa Kemal Atatürk knew the great role that the Republic he founded would play in raising educated people in order to rise above the level of modern civilization that he targeted and to realize the planned development activities of the country, and therefore he attached great importance to educational activities. Gathering educational institutions under the roof of the state with the Law of Unification of Education provided convenience for the modernization activities in education to be carried out by the Republic of Turkey. The Republic of Turkey, unlike the Ottoman Empire, made innovations quickly and radically (Yıldırım, 2005, p.46).

After the establishment of the Republic, importance was given to raising people who would adopt the reforms that were the foundation of the country and contribute to the development of the country. For this purpose, the activity of sending students abroad, which started in the Ottoman Empire, continued in the period of the Republic of Turkey (Ulu, 2014, p.496). For the Republic, education abroad is an important aspect of education for the adoption of the new regime and the development of the country (Yıldırım, 2005, p.46). Even before the establishment of the Republic and during the depressive periods in the first years of its establishment, students were sent abroad (Kırpık, 2015, p.16).

Experts were brought from abroad in order to make the education and development moves of the newly established Republic sound and level. In 1924 and 1925, experts in different fields from many countries were brought to Turkey. Among them, American Professor John Dewey, who contributed in the field of Education, and Albert Kühne, the adviser to the German Minister of Industry and Trade, who supported technical-vocational education. The common opinion of experts from abroad is the recommendation to send students abroad so that the country can develop in terms of education and development. John Dewey was the first person to prepare a report on sending students abroad. Dewey's report covers not only students but also teachers. Dewey states that teachers should go abroad in order to increase the quality of education and to catch up with western modernity (Şarman, 2019, p.16-17).

With these activities carried out in the first period of the Republic, it was aimed to train teachers for schools and universities. In addition, scientists were needed for the realization of Turkey's development programs and for this purpose, students went abroad. The government held an exam for students going abroad in 1924 and the winners of this exam were the first students of the Republic of Turkey to go abroad for education (Kırpık, 2015, p.16). The activities of the students who will be sent abroad are under the responsibility of the Ministry of Education. In 1923, many students were randomly sent abroad from many institutions in the country. A new law was made in order to prevent all this complexity and to make this activity systematic and regular (Kırpık, 2015, p.16). For this purpose, the "Law on Students to be Sent to Foreign Countries" (Law No. 1416, 1929), which was accepted by the Grand National Assembly of Turkey on 08.04.1929, was published in the Official Gazette dated 16.04.1929 and entered into force.

Between 1923-1938, Turkey established good relations with foreign countries in the political arena and as a result of these relations; He sent students to countries such as Germany, France, England, Belgium, Switzerland, Austria, Italy, Sweden and Poland (İçke, 2015, p.169). Although their number is not as high as European countries, students were also sent to America and Japan.

The number of students sent to America between 1923 and 1938 reached 60 (Maarif Statistics, 1935, p.470).

Despite the limited opportunities of the Republic, students who go abroad are sent to universities with a high level of education. Students studying in the USA went to Missouri, Harvard, Colorado, Columbia, Chicago, Cornell and Boston Universities (İçke, 2015, p.197). Students received education in departments such as politics, economy and history, especially in the field of engineering (İçke, 2015, pp.198-199).

One of the students who went abroad for education in the early years of the Republic was Ali Fuat Başgil, a lawyer, thinker and politician. Başgil, who studied high school, university and doctorate in France between 1921-1929, returned to his country in 1929. In this study, the contribution of the western type education received by Ali Fuat Başgil, who went to France for education, to the state institutions in Turkey and to the liberal thought system in Turkey, is discussed through the Hür Fikirleri Yayma Cemiyeti. After Ali Fuat Başgil returned to the country, he worked in various state institutions and was appointed as the Deputy General Director of Higher Education at the Ministry of National Education, which was then the Deputy General Director of the Ministry of Education, and he taught at Ankara and Istanbul Universities. In this context, this study, which deals with Ali Fuat Başgil's education and liberal ideas in the West, is expected to contribute to the understanding of the formation of liberal ideas during and after the single-party period of the Republic and the contributions of the Hür Fikirleri Yayma Cemiyeti to the world of liberal thought in Turkey under the leadership of Ali Fuat Başgil.

ALİ FUAT BAŞGİL'S EDUCATIONAL LIFE AND SERVICES TO THE COUNTRY

Ali Fuat Başgil was born in 1893 in Sarıcalı District of Çarşamba District of Samsun as the child of one of the local and well-established families of the region. Başgil is the son of a religious man. The resources we have regarding his education in Turkey are limited. He completed his primary education at Çarşamba Tayyar Pasha Primary School and continued his secondary school in Istanbul. The education that Başgil received until this time is classical Ottoman education. Although he wanted to continue his education life after secondary school education, he fought in the Caucasus Front in the First World War for four and a half years after the war that broke out in 1914 (Özçelik, 1992, p.129). When Başgil finished his military service and returned to Istanbul in 1919, after suffering the terrible war, he hesitated whether to continue his education. Başgil, who consulted the people around him for the decision he will make in order to plan the continuation of his life, did not satisfy him with the advices such as "Find a job, work, save your life". Başgil, who also took advice from Kemal Galip Balkır (Başgil, 1997, p.75). A person can go into business at any age of his life, up to his old age. It will be more or less successful. But there is a certain age of reading and learning. You are in this era today. Once you pass this age, you can never come back. And you're wasting your talent. Read and learn and then become a merchant again if you want, there will be no harm in it" (Zaim, 2005, p.17).

After his decision to continue his education, Başgil went to Paris, France in 1921 for his education, and completed his unfinished secondary education in Buffone High School at the age of 28 as the oldest student of the school (Özçelik, 1992, p.128). After his high school education, Başgil continued his education at the Faculty of Law at the University of Grenoble, where the famous 1788 Day of the Roof Tiles took place in 1921, between soldiers and civilians who opened fire in the events that preceded the 1789 revolution in France and were the forerunner of the

revolution. Graduated in. Başgil, who applied to the University of Paris for his doctorate after this education, was accepted there and studied at this school between 1925-28 and successfully gave his doctorate on the subject (La Question des Detroits: The Issue of the Straits). This work of 190 pages was published in French in 1928 at the publishing house in Paris (Pierre Bossuet). Başgil's thesis about the Straits, stated the missing aspects in the Lausanne Treaty (Aşçı, 2000, p.8) and dedicated his thesis to Mustafa Kemal Atatürk, the founding leader of the Turkish Republic. In addition, this work is the first work gifted to Atatürk and Başgil stated that he is proud to present this work to Atatürk (Başgil, 2017, p.168).

When Başgil went to Paris, many Turkish youth were going to Europe for education. Başgil stated in his article in Yeni Sabah newspaper (25 July 1960) that he was the first Turkish student who received his first graduation diploma (undergraduate diploma date 1929) among the dozens of students sent by the Turkish government to Europe for education (Başgil, 2017: 205). In addition, Başgil received the money award presented to the most successful student among the students sent to Europe by the Ministry of Education twice (Başgil, 2017, p.204).

He continued his academic life by receiving diplomas from the Paris School of Political Sciences and the Faculty of Letters in the field of Philosophy. He has also completed the courses of The Hague Academy of International Law. Başgil returned to the country in 1929 with three faculties, a high school diploma and a doctorate (Başgil, 2015, p.78). In other words, he returned to Turkey as an intellectual who "knowledges the culture of the West" (Gökalp, 1963, p.21).

Başgil had the opportunity to get to know the West closely in a geography that was the cradle of modernity in his education life in France. In his long education life, he saw the positive and negative sides of Europe and recognized its basic dynamics. Başgil was closely acquainted with the scientific and intellectual accumulation influenced by the enlightenment. Thus, he became acquainted with the cultural geography of the French Revolution, which has been affected by the social, political and philosophical debates that have been going on in our country since the Tanzimat, and has a mind that can deeply comprehend the modernization and enlightenment goals and problems of the newly established Republic (Baykan, 2011, p.81).

Although Başgil recognized Western civilization in its center, he did not deny the environment and custom in which he grew up. Başgil, who synthesized the good and modern aspects of the West, never engaged in a bigoted cultural corruption. According to Başgil, it is unthinkable to consider a policy of taking the West completely or denying it completely. Science, science and technique, which represent the progress of the West, should be taken as an example. What should be avoided are materialism and self-indulgence (Kurşunoğlu, 2017, p.63). Başgil criticizes those who blindly follow Western culture, as well as those who ignore Western knowledge and experience. Başgil is a thinker who believes in the synthesis of east and west. In this way, the explanation for not being separated from the society he came from and being open to the west is related to Başgil's education life. The fact that Başgil received his primary and secondary education in the Classical Ottoman-Islamic culture and that he studied in Europe for many years contributed greatly to his thinking in this way.

Başgil, who had been educated in various branches of science (law, philosophy, sociology, history, literature) for about 10 years in Europe and fully blended Eastern and Western cultures in his mind, His first official duty was the National Ministry of Education, which was then known as the Deputy General Director of the Ministry of Education. He became the Deputy

Director General of Higher Education at the Ministry of Education. Later on, Başgil preferred to move from bureaucracy to academia.

He participated in the Roman Law Associate Professorship exam opened in Ankara Law Faculty in 1930 with his thesis study called 'Liability in Law'. Başgil, whose work was validated with a good grade, was entitled to receive the title of Associate Professor. Başgil started his academic career in Turkey by taking courses in Roman law. Roman Law, which has been in our legal system since the Tanzimat, has been the ancient source of Continental European Law. One of Başgil's main discourses in Roman Law lessons is that the East and the West are a whole on not being separated. Başgil, who taught Roman Law at Ankara University Faculty of Law from 1930 to 1933, was awarded the title of professor in this field in 1932. During these periods, he continued to give lectures on the History of Turkish Civilization at the Gazi Education Institute (Gökalp, 1963, p.22).

Başgil started to teach at the Department of Teşkilat-ı Esasiye Law as a Professor of Constitutional Law at Istanbul University Faculty of Law. Başgil, who was appointed as the Professor of the Civil Law in these years and at the same time, concentrated on the Basic Principles and Rules of the Constitutional Law of Turkey in general. He carried out his studies on explaining the principles and rules in the perspective of these studies and on being compatible with universal legal norms in this line (Göze, 2000, p.8). In 1936, he served as the director of the Istanbul High School of Economics and Commerce. For the first time in Turkey, he carried out the task of establishing and teaching the labor law course (Özçelik, 1992, p.129). Başgil, who later gave lectures in the field of Law at Ankara and Istanbul universities, retired on April 10, 1961 and said goodbye to his academy life.

ALİ FUAT BAŞGİL, LIBERALISM and EDUCATION

According to Başgil, freedom is a human right from birth. Political power cannot grant or take freedom to individuals, but it can make some arrangements on freedoms. In history, there have been regimes that have restricted and abolished freedoms over their people. These regimes have given their people nothing but persecution (Başgil, 2014, p.64). Başgil did not use the concept of freedom in the period he lived in. There is a concept of freedom in his lexicon. According to him, the definition of the concept of freedom differs in the political and economic fields. "Freedom in political science is the object of government power, not a prisoner or slave, in the relations of citizens with the government; It means taking the role of subject, holder and owner, that is, choosing the government delegation with their free votes, and the elected committee walking on the path shown by the oppressive public. In the economic sense, freedom is the fact that government forces act on behalf of one side and group in the field of economic life and enterprise and do not prevent the development of this life" (Başgil, 2014, p.63).

The basic principle of Başgil's idea of freedom is to protect the individual from the institution called the state, which is much stronger than himself (Başgil, 2014, p.107). Başgil is in parallel with classical liberals in this view. In this system, the main goal is the happiness of the individual and the obstacles against it are tried to be eliminated. In statist systems, however, this does not seem possible. As can be understood from Başgil's ideas, protecting the individual is only possible in liberal systems. Freedom is the natural right of the individual and he has the right to dispose of it as he wishes. The limit of the freedom of the individual is due to the fact that others enter the field of material and moral harm. (Başgil, 2014, p.110).

While defending his liberal democratic ideas, Başgil did not ignore the current conjuncture that Turkey was in. Because in his time, a full classical liberalism would be an unrealistic imaginary behavior. Liberties become individualistic or communal. For this reason, Başgil states that "we cannot accept the first of these two views, that is, the absolute and individual view of right and freedom", and states that this situation will bring more harm than good in terms of the conditions Turkey is in (Başgil, 2014, p.151). Turkish society preserves its statist traditional structure in most areas, and is a community in the political arena. According to Başgil, as long as the state maintains justice, the dominance of the state is desirable for the Turks.

Başgil clearly states that the limiting point of freedoms in liberal states is not the state but the society itself. The focus here is on the interests of society and the areas of freedom of other individuals. Başgil clearly defends individualist and free thought. But the point that distinguishes Başgil from Classical liberals is that he is not completely against the understanding of strict statism. Başgil's mainstay here is the Turkish society in which he lives. Turkish people are an ancient community that has lived on the basis of state-nation throughout history. Since this deep-rooted tradition, which has been around for thousands of years, cannot be overcome easily, individualism against statism does not seem possible for Turkey (Başgil, 2014, s. 151). For these reasons, Başgil does not consider the possibility of an individualist understanding completely separate from the state in Turkish society.

Başgil is a person who was educated in Europe and witnessed the west soon. Başgil, who has practiced both his education in his country and Europe personally, studies two education systems in his mind. Başgil criticized that the education system in Turkey could not go beyond imitating the west in the name of development. Başgil, who thinks that his education is ordinary like many values taken from the west under the name of modernization, states that this situation has a negative reflection on education.

Başgil is against rote mentality in schools. According to him, the most important education that schools can give in education is the spirit of criticism. The spirit of criticism teaches the student to question and the motivation for progress (Başgil, 2017, p.228). According to Başgil, the difference between the West and Turkey is that this culture of criticism is at a high level. If the culture of criticism in schools is replaced by bigotry, those countries will regress instead of progressing with education. Bosnia's founding leader İzzetbegovic says the following on this subject: "If I were you, I would put critical thinking classes in all schools in the Muslim east. Contrary to the West, the East did not pass through this cruel school and this is the source of many weaknesses" (İzzetbegovic, 2011, p.130). Rote learning causes students to be imitators rather than creatives. Imitating societies do not bond with their traditions and past and are tossed around like a ship without support in the modern world. However, countries that want development should care about the culture of criticism in their education. The individual who develops in a free environment with a culture of criticism is free and makes easy progress on the path of self-realization. According to Başgil, the high number of education is not an indicator of quality. On the contrary, if the increasing number of schools and students cannot be followed in a systematic and planned manner, the quality of education decreases and quality students become victims of this system. According to him, qualitative increases in education are more important than quantitative increases.

SOCIETY AND ACTIVITIES TO DISPLAY FREE IDEAS

In the first years of the establishment of the Republic of Turkey, the development paths and methods were under the leadership of the CHP, which ruled the country for a long time and removed the following parties from its own body. Under the leadership of the Founding President Mustafa Kemal Atatürk, reforms in law, economy, education and many fields were pioneered. However, some names of the founding staff, who did not like the policies and the current situation, founded another party for themselves. Rauf, Kazım, Refet and Ali Fuat Beys wanted to build their own ideas on the young Republic founded in 1924 by founding the Terakki Perver People's Party. This new party, which was founded, was not welcomed by the government, and later on, it was closed as it was thought that some rebellion movements started against the Republic. Free Republican Party, which was founded under the leadership of Fethi Okyar in 1930 as the second opposition party in the history of the Republic, is a controlled opposition mechanism encouraged by Kemal Pasha. The party, which was established as a sign of Turkey's modernization and democratization, is a product of the system that is tried to be built on the multi-party system that aims to change Turkey's status in the eyes of Europeans. The economic depression experienced in 1929 was effective in the establishment of this party (Ağaoğlu, 1994, p.31). Later, it was closed as a result of slanders against the party and propaganda against secularism. Thus, the democratization efforts of the new Republic were again interrupted and there were no attempts to form a new party for many years.

In the period after Mustafa Kemal's death, especially on the eve of the Second World War, the government took hard decisions in its domestic policy, ignored democratic and liberal values and implemented a policy of harsh pressure on the society. A group of deputies who left or were expelled from the Republican People's Party in 1945 founded the Democrat Party in 1946. The party, which was officially established on January 7, 1946, took its place in Turkish political life. The oppressive power movements that continue in the current situation, the party and mentality that ruled the country for a long time have put pressure on the society. The establishment of the Democratic Party was welcomed by the society and the press, which was censored for years, showed a positive approach to the newly established party (Dokuyan, 2014, pp.151-169). The election held on Sunday, July 21, 1946 was a first for Turkey. Turkey held its first multi-party and single-degree general election. The Republican People's Party won the election (Tunaya, 2007, p.657). This election is a signature in terms of the importance of democratization and multi-party system for Turkey. After these years, many parties will be established and closed in Turkish political life.

With this development in the field of democracy in 1946, many positive developments took place in Turkey during these years. There have been radical changes in the social, political and cultural fields in the country. After years of one-party government, there was not only a relaxation and expansion in the political field, but loud rhetoric for the pronunciation and application of liberal and democratic concepts in all areas of society.

Among the Istanbul-based newspapers, Ahmet Emin Yalman's Vatan newspaper and Zekeriya Sertel's Tan newspaper frequently had dissenting opinions and an effort was made to spread new ideas in the country. In the days of the Cold War, the " Hür Fikirleri Yayma Cemiyeti " was established on October 1, 1947 under the leadership of Ali Fuat Başgil and Ahmet Emin Yalman, who defined themselves as an intellectual group based on the idea of freedom and based these free ideas on the basis of their thoughts (Çiçek, 2017, pp.2963- 2979). The society was founded on many principles, the first of which would be to organize conferences, panels, competitions to

stay away from politics and to spread its own ideas, and to disseminate them through books, brochures and posters. According to Ahmet Emin Yalman, HFYC was established as the Türkiye representative of the World Liberal Union. Ahmet Emin Yalman's participation in the meetings of the World Liberals Association before the establishment of the association proves the consistency of this discourse. The World Liberals Union invited HFYC to its congress held in Paris on 8 July 1949 (Yalman, 1997, pp.1397-1398). HFYC briefly stated its founding purpose as a non-governmental organization aiming to protect freedom against the oppressive regime. In the journal Hür Fikirler, which is the publication organ of the society, the reason for the establishment of the society is explained as follows:

We saw the need to establish such a society and we desperately needed it in the face of today's domestic conditions and world events. For, it must have been known by everyone who has a good sense today, that the ideologies that are hostile to rights and freedoms have emerged at the head of the factors that have dragged the nation from disaster to disaster for years and have condemned millions of individuals within nations to captivity by certain oligarchic forces based on the interests of cliques. (Declaration of the Hür Fikirleri Yayma Cemiyeti, 1948, p.46)

The purpose of the association's establishment is as follows in the statement written by Ali Fuat Başgil:

Our first aim is to create a close unity of solidarity and ideals among citizens who love rights and freedom, and by this means, to defend and protect the blessing of freedom, which is the most sacred of blessings, with all its totalitarian enemies, whether right-wing or left-wing. Free and free thinking in the country is to serve the development of pleasure and talent. It is to try to strengthen the feelings of mutual respect between us and to increase our social and moral values. It is to state the foundations and essential conditions that a balanced and continuous movement of progress needs in the national community and to walk on the path of realizing these conditions. A second aim of ours is to help remove the cruel bigotry created by totalitarian methods and narrow-spirited ideologies that form the basis of these, and to try to prevent the danger of backwardness and barbarism that threatens civilized humanity. To take part in the ranks of world liberals who have decided to illuminate the source of insecurity and unrest of the state and future with the torch of the high ideal of right and freedom, and to add a small share of strength to the army of those who defend the moral civilization that humanity has accumulated with the patience of ants throughout thousands of centuries of history. (Hür Fikirleri Yayma Cemiyeti, 1948, p.48).

Within the founding staff of the society; academicians, lawyers, journalists were known for their identities. Ord. prof. Dr. The other members of the Istanbul-based society established under the leadership of Ali Fuat Başgil and Vatan newspaper editor-in-chief Ahmet Emin Yalman are: Ord. prof. Dr. Nihat Reşat Belger, Prof. Dr. Sinasi Hakki Erel, Prof. Dr. Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu, Prof. Dr. Tevfik Remzi Kazancıgil, Prof. Dr. Osman Fethi Okyar and Burhan Apaydın, an assistant at the Faculty of Economics, constitute the academic group of the society. Turkey's first female lawyer Süreyya Ağaoğlu, Lawyer Muvaffak Benderli and Lawyer Mehmet Ali Sebük are the founding lawyers of the association. Journalists such as Son Posta newspaper writers Selim Ragıp Emeç and Raif Necdet Meto are among the founders of the society. Among the founders were names such as Master Engineer Enver Adakan, Sculptor Yavuz Görey and former MP Rauf Ahmet Hotin (Sadoğlu, 2005, p.307). The first administrative committee of the society is composed of the following names: Chairman, Ali Fuat Başgil, Deputy Chairman, Nihat Reşat

Belger and its members; Enver Adakan, Mehmet Ali Sebük, Süreyya Ağaoğlu, Burhan Apaydın, Yavuz Görey, Osman Fethi Okyar and Muvaffak Benderli (Yalman, 1997, pp.1409-1410).

The Society was founded under the leadership of Ahmet Emin Yalman and Ali Fuat Başgil. So, what are the reasons that brought these two names together in the idea of founding this society? Ahmet Emin Yalman has made efforts to establish such a society in Turkey thanks to the many international liberal conferences he attended and the western education he received. Başgil, on the other hand, was an important example of opposition in Turkey with his articles on freedom, democratic and constitutional rights that he wrote in many newspapers, magazines and publications. Başgil believed that a systematic and healthy opposition ground would be formed thanks to the civil organizations to be established in Turkey (Gökalp, 1963, p.114). Başgil, who was of the opinion that the democratic and free efforts that would emerge as a result of the political events in Turkey would accelerate and be consistent through the civil society, found it appropriate to establish this Association with Yalman. "Passengers of the same road would unite and establish Free Ideas" (Başgil, 1966, p.64).

After the establishment of HFYC, intellectual circles that aroused great interest in the society showed interest in the society. The society became the focus of attention in a short time and created an effective opposition mechanism to politics outside of politics. Istanbul newspapers and magazines of the period gave wide coverage to the establishment of HFYC as "the most important event of the last days in our intellectual life".

The main purpose of the establishment of the society was to fight for freedom against the oppressive regimes in the country. The Society needed some principles in order to initiate, maintain and acquire this struggle. These principles are:

1. *Man is a creature with the light of reason and the power of will, equipped with the ability to choose good and evil, and the ability to feel the responsibility of his actions. Therefore, the main thing in the society is that everyone is considered competent for rights and freedoms. It is accepted that each individual will act in accordance with the provisions of the law and moral standards until the contrary is determined.*
2. *No one can be compelled to do a job that the law does not command and not to do an act that is not prohibited.*
3. *The true basis of society is respect for the human person and the right of citizens to dispose of the products of their labor and the family. The first and most fundamental duty of governments is to ensure that this respect prevails in the community.*
4. *The individual has the right to develop his or her physical, intellectual and spiritual strength and abilities freely in the way that he can understand and to the best of his ability, and to have equal opportunities under the protection of the society in this regard.*
5. *The order of the society should be based on the principles of virtue, competence, number and service, and the policy of social resignation should be adjusted according to these principles.*
6. *Women who have to enter business life due to economic necessity, and especially mothers and young people, have the right to receive protection from the society in order to protect their labor, health and honor.*

7. *The existence of a civilized society is not based on authoritarian threats or force, but on trust in the understanding and foresight of individuals, their sense of duty and responsibility. The drawbacks that can arise from such a trust are far less than the evils that an authoritarian guardianship mentality will create.*

8. *The state is only a means of the safety and well-being of the society and the custodian of public interests. Consequently, the state cannot claim power above the community of citizens and outside of public opinion and opinions; It cannot take a course that is contrary to the fundamental rights and freedoms of the individuals. These rights and freedoms are:*

a. *Freedom of the individual, which is secured by a solid guarantee thanks to the legal independence of the administrative and judicial devices and their freedom from policy influences and interventions.*

b. *Freedom of religious and philosophical conscience*

c. *Freedom of speech and pen*

D. *Full freedom to form a society or not to join some societies*

to. *The right of the individual to choose the profession of his choice*

f. *According to ability and desire, the opportunity for everyone to be educated and educated at any school or institution should not be limited by birth and wealth privileges or political considerations, and if current opportunities are limited, only virtue and talent should be a filter in this regard.*

g. *The right to have a private profession and to engage in individual enterprise*

h. *Freedom for everyone to supply their needs from the sources they want in the country*

I. *Assistance measures for protection against disasters such as sickness, unemployment, disability and old age, child birth and child protection.*

9. *These rights and conditions can only be reached with the real freedom regime. This regime, on the other hand, can be realized with individual freedoms. The basis of these freedoms is the free and sincere expression of the national will represented by the majority, and the respect and tolerance of the minorities' freedom of opinion against the majority.*

10. *The abolition of economic freedom and the arbitrary inhibition of the freedom of enterprise and number of citizens not only destroys political freedom, but is also one of the leading causes of economic misery. We are not in favor of the destruction of economic freedom, whether through the capital and control of giants, private monopolies such as cartels and trusts, or open or closed interest groups. We consider nationalization permissible only in works that are a genuine and national necessity to stay out of the sphere of individual and private enterprise, and in works that do not require economic competition to play a beneficial role. In these works, the aim should not be profit, but the performance of a service ordered by national needs.*

11. *Public interests and private interests should be modestly and harmoniously arranged in the community.*

12. *It is essential and a national duty to constantly improve the living conditions, housing conditions, working and living styles and opportunities of farmers and workers. The rights, duties and interests of the capital complement each other. Therefore, cooperation between*

business owners and workers with a conscious consultancy organization is a vital condition for the realization of social justice conditions and the development of industry and therefore of society.

13. The essential price of freedom is service. For every right there is a duty. In order to achieve the happy results expected from individual freedom and free enterprises; Every citizen should have a sense of moral responsibility towards other people, respect the honor and dignity of humanity in the person of a citizen, and be closely involved in the common affairs of the community and participate in community activities in a lively manner. (Gökalp, 1963, p.115).

The principles of the society in the declaration coincided with the values of liberalism. The society takes the individual as the basis of the declaration. It characterizes the individual as an entity that can make decisions on its own and live without the need for any power. Much emphasis has been placed on private property and individualism in the declaration. As a result of all these, the society is market-oriented, but the society did not prefer to use this word and used the concept of "economic freedom". Economic Freedom means that individuals do not face any obstacles regarding their work, expropriation remains in a very narrow area, individuals' savings are supported and no restrictions are imposed. The prevention and disruption of all these freedoms will lead to the disappearance of freedoms in many areas, from politics to social events, and to deprive the society of many rights.

Another striking point in the declaration is; on the state border. The seventh and eighth articles of the declaration deal with this issue. The situation that is emphasized here and which is on a fine line is as follows: Even if the civil system based on trust in the individual is interrupted, this situation is feared because of the concern that calling the state to duty will lead to greater disasters. In the eighth article, this issue is expressed more clearly.

While a clear stance on liberal principles was displayed in the declaration, the Society also referred to the principle that liberal society should be protective alongside all these freedoms. The eighth article focuses on women and child labor. Elsewhere, Article 12 deals with improving the lifestyles of workers and farmers.

Ali Fuat Başgil was the chairman of the Society between October 1947 and April 1950. During this period, the society expressed its opinions on many issues concerning politics, economy, economy and society. He disseminated all these through conferences, papers and books. The society has not only included a part of the society in its activities, but also aimed to reach all the masses through public dinner and ball invitations. It has gained the appearance of an institute because of the activities it carried out in the center of the society and the majority of the people participating in them were university students. The three most important meetings in the intellectual life of the association are as follows: The first conference after the establishment of the association, the "Struggle against Communism" conference. The second one is about the "Language Issue", which took place on January 15, 1949, and which is one of the issues that he focuses on. The third is the "Religion and Secularism" meeting, which caused the society to break up as a result of disagreements (Birinci, 2007, p.92).

The publication life of Hür Fikirleri Yayma Cemiyeti started after the First General Assembly Meeting held on 31 January 1948. As a result of the reports prepared, a consensus was reached in the establishment of the Publication Commission. The purpose of the commission; It is to mediate the printing and distribution of ideas in the activities of the society. Hür Fikirler

Magazine, the first publications of Başgil's articles on democracy and freedom issues, to compile the articles on various platforms, Max Weston Thornburg's "How Turkey Rises?" published in the USA in 1947. The translation activities and publication of the book and publishing a quarterly journal under the name of "Hür Fikirler" (Vatan, 1948, pp.1-2).

The Society made its first activity with the conference given by Ali Fuat Başgil on 28 November 1947 at Eminönü Public House. Başgil focused on the word freedom at the conference. He made the definition of the word and talked about the comparative analysis of freedom and the values it brings in the international arena with our country. Mentioning the liberal state model, Başgil talked about the power model that will come to power through elections, emphasizing the importance of the power of the consent of the people over the government in democratic countries. While Başgil talks about all these issues, the main topic of the conference is the negativities that Communism will bring to Turkey (Aksam, 1947). One of the most important activities of the Society is this conference against Communism. Another important activity is related to the language issue, which is the subject because it interferes with the language against the Government (Vatan, 1949, pp.1-6). Another issue highlighted by the Society is the issue of Secularism. Various conferences and interviews were held on this subject.

Thanks to the education he received in the West, Başgil was trying to contribute to the liberal world of thought of the newly established Republic, he was trying to explain to various groups of people in the country and wanted to guide them through the education he received, the works he read and the knowledge given to him by the people he took as an example. According to Başgil, who attaches great importance to liberal values, the meaning of liberalism is; It meant to love freedom. He predicted that liberalism would be taken for granted by internal dynamics, not by external interventions under pressure. The publication rate of the society, Başgil, who wrote various articles in the journal, made comparisons on the concepts and conveyed the situation in Turkey. Başgil, who knows the education in the Western World well, has repeatedly written about the mistakes of the Turkish Education System. In one of these articles, Başgil, who strongly opposed the teaching of the concept of secularism on the basis of hostility to religion, defined the education system as creating a strong character, not on laubaliness and libertinage, and being open and adaptable to the western system by not breaking away from national moral values (Hür Fikirler, 1949, p.392). Başgil criticized the one-party period in his articles in the magazine and tried to put forward liberal solutions against the despotic practices of the period. He wrote articles and expressed his opinions on subjects concerning various fields in order to introduce liberal values in various fields of life. Başgil, who has written extensively on politics, economy, education, religion and language issues, has built an opinion base in society, especially in intellectual circles.

The society has many criticisms of the single-party government, but the first and main point of these is individual rights and freedoms. According to the society, the single-party government ignores the concept of freedom and uses individuals for the benefit of the state. According to the association, the freedom wind blowing in Europe in the 1800s will also affect Turkey, but efforts should be made for this (Hür Fikirler, 1948, p.11). The laws made with the proclamation of the Republic were taken from various European countries and tried to be adapted to the order. The Society for the Spreading of Free Ideas has made significant criticisms of some of these laws. In particular, it has been criticized because the laws taken are not new and up-to-date, the values and life of the society are foreign, and the solution of problems is the product of a state-based system, not an individual-based system.

Ali Fuat Başgil, among the writers of the Society, is the person who has expressed the ideas of Hürriyet and Liberal a lot and has the most writings. In the first issue of the magazine, Başgil expressed the importance of the concept of freedom as follows: "Even if it seems like this at first, if we think well and look carefully at history and especially the period between the two world wars; Before actions and actions, the movement of thought needs to be free. And the bondage of action and action in countries is actually a result of the bondage of thought. That is why tyranny in all its forms begins with scythes to free ideas in order to procreate and hold on... To love freedom is to love truthfully, free thought and conscience. This love also makes the autonomy of the human person" (Gökalp, 1963, p.146).

According to Başgil, democracy and freedom are not the same concepts. According to Başgil, these two concepts are not substitutes for each other, on the contrary, they complement each other. Democracy is like an empty house, if it is filled with freedoms and secured, it will be a nice house to live in, but if it is filled with oppression, bondage and fear, it will become unlivable. Başgil says that the most important authority of individuals in a democratic system is the vote. Ali Fuat Başgil focused on the definition of freedom in the conference he gave in the society on November 27, 1947, and talked about the effects of the concept of freedom on life in western countries. Başgil stated at this conference that people in Turkey should first learn about their rights and that they should put pressure on governments by voting, which is one of the most important elements of the democratic system, in order to obtain and use them (Gökalp, 1963, pp.60-61).

Hür Fikirleri Yayma Cemiyeti has struggled against oppressive regimes with its articles, conferences and various publications, and has worked against the negativities brought by these regimes. Members of the society advocate the concept of liberal democracy. Freedoms and rights in a country come to the country only through democracy and flourish here. Otherwise, the powers gathered in a single hand create a dictator, and the resulting regime will destroy the country's idea of freedom with oppression and despotism. Başgil sees democracy as the most ideal management system (Hür Fikirler, 1948, p.48).

Throughout its active publishing life, the Society has published conferences, interviews, magazines, etc. He made an effort to lay the groundwork for the advancement of the idea of freedom in Turkey and for liberal and democratic concepts to find a place in society. The society, in which important writers operate, played an important role in Turkey's struggle for freedom and completed its historical mission in time.

There is no record of exactly when the Hür Fikirleri Yayma Cemiyeti ended legally. Although the society is based in Istanbul, it was desired to reach the necessary documents in the Archives of the Istanbul Provincial Directorate of the Associations Department. However, it has been reported that these records could not be accessed and that some archive documents were not kept for reasons arising from a legal change. (Birinci, 2007, p.97).

CONCLUSION

Ali Fuat Başgil, who went to France within the scope of these activities in order to meet the educated human need of the newly established Republic, had activities to send students abroad. He saw, recognized and lived in his own libertarian, libertarian and democratic values. Başgil returned to his country after his education in Paris, served as an administrator in the Ministry of Education in his country, then moved to the academic community and gave lectures in the field of law at universities. Başgil's education in the Western world played a role in the foundation

and development of liberal ideas. Başgil, who thought that the oppressive environment in the country was relieved a little as a result of the rise and coming to power of the DP, frequently expressed his ideas.

Başgil founded Hür Fikirleri Yayma Cemiyeti with Ahmet Emin Yalman, who had a Western education like him. In fact, Yalman invited Başgil, who was influenced by his writings and ideas, to establish such a society, and Başgil supported the establishment of this society with the thought that it would contribute to a liberal and liberal environment in Turkey. Başgil tried to instill the experiences he gained from his western education and life in the student and intellectual community in Turkey in the meetings and interviews held by the Association. Representing Başgil's return from his individual struggle for democracy and freedom to an institutional struggle, the Society has undertaken an important task for Başgil in reaching the intellectual masses.

Ali Fuat Başgil is a figure among the cultural elite of the Republican period. The scientific life, which started with the classical Ottoman education, continued in France in a country that can be called the civilization center of the West. The sciences that Başgil received from the education world of the East and the West contributed to the development of his intellectual life and personality. Başgil is a strong scholar and intellectual who loves the Turkish nation and wants the development and progress of his nation, especially in line with democratic principles, blending Eastern and Western cultures with his own line. Başgil transferred the education he received individually to his own lessons, studies and studies collectively under the roof of HFYC and undertook the pioneering activity in the field of liberal thought in Turkey.

REFERENCES

- Ağaoğlu, A. (1994). *Free Party memorabilia*. 3rd Edition. Communication Publications.
- Akyuz, Y. (2001). *Turkish education history*. Alpha releases.
- Başgil, A. F. (1966). *May 27 revolution and its causes*. Trans. M. Ali Sebuk, I. Right Akin. Celtuk Printing Office.
- Başgil, A. F. (1997). *One-on-one with the youth*. Rain broadcasts.
- Başgil, A. F. (2017). *Issues of the day in the light of science*. Rain Releases.
- Başgil, A. F. (2014). *Main issues and institutions of law: Conferences*. 3rd Edition. Rain Releases.
- Berkes, N. (2014). *Modernization in Turkey*. Yapı Kredi Publications.
- Çiçek, A. C., & Önalp, G. (2017). A liberal debut in the first years of multi-party political life: Hür Fikirler Magazine and Ali Fuat Başgil. *Journal of Human and Social Sciences Research*, 6(5), 2963-2979
- Cook, A. (2000). *Ord. Prof. Dr. Ali Fuat Başgil bibliography*. Kubbealtı Publications.
- Declaration of the Society for Spreading Free Ideas. (November, 1948). *Free Ideas*, 1(1).

- Dokuyan, S. (2014). An important step in the transition to multi-party life: the establishment of the Democratic Party. *Journal of Academic Social Research*, (2)
- Erdogan, A. (2009). *Sociological analysis of the phenomenon of sending students abroad in Turkey*. Master's Thesis, Istanbul University, Istanbul.
- First, M. K. (2007). *Liberal searches in early Turkish democracy (1946-1950)*. Society for the Propagation of Free Ideas.
- Gokalp, M. (1963). *The scholar who does not keep silent in the face of injustice: Ord. Prof. dr. Ali Fuat Başgil*. Central Publishing House.
- Göze, E. (2000). In *Ord. Prof. Dr. Ali Fuad Başgil bibliography*. Kubbealtı Publications.
- İçke, A. (2015). *Atatürk period abroad education (1923-1938)*. Doctoral Thesis, Ankara University, Ankara.
- Izetbegovic, A.. (2011). *My escape to freedom notes from the dungeon*. Classic Publications.
- Kırpık, G. (2015). Historical issues of sending students abroad. *Education Overview*, 11(34), 11-20.
- Kurşunoğlu, M. S. (2017). From the French Revolution to the Turkish Revolution; Criticisms of Ali Fuat Başgil as a conservative intellectual. *Journal of Conservative Thought*, September-December.
- Ozcelik, A. S. (1992). Ali Fuat Başgil. *Turkish Religious Foundation (TDV) Encyclopedia*. V. 5.
- Sadoglu, H. (2005). *Society for the Propagation of Free Ideas. Political thought-liberalism in modern Turkey*. (Ed. Murat Yilmaz). Communication Publications.
- Sharman, K. (2019). *Turkish promethes students of the republic in Europe (1925-1945)*. Türkiye İş Bankası Cultural Publications.
- Somel, S. A. (2010). *The modernization of education in the Ottoman Empire (1839-1908.)* İletişim Yayınları.
- Son Posta, October 2, 1947.
- Tasvir, October 2, 1947.
- Tunaya, T. Z. (2007). *Political parties in Turkey (Second constitutional period 1908-1918)*. V.1. Communication Publications.
- Ulu, C. (2014). Law No. 1416 on students to be sent to foreign countries and practices in the first years of the republic. *Journal of the School of History*, 495 - 525.
- Vatan, October 2, 1947.
- Yalman, A. E. (1997). *What I saw and experienced in recent history (1922-1971)*. (2nd Edition). Pera Publishing.
- Yeniden Doğuş, August 1947.
- Yildirim, S. (2005). *Students sent abroad for educational purposes (1940-1970): A Study Example of Prospogriff*. Doctoral Thesis, Hacettepe University Ankara.
- Zaim, S. (2005). *Ali Fuad Başgil, those who lead the way with their lives*. Turkish Literature Foundation Publications.

Batı Tipi Eğitimin Türkiye’de Liberal Düşünce Dünyasına Etkileri ve “Ali Fuat Başgil”, “Hür Fikirleri Yayma Cemiyeti” Örneği

Kadir Tansoy^{1*}
Turhan Ada²

* Sorumlu yazar

¹Yüksek Lisans Öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Türkiye
kadirtansoy@gmail.com
ORCID ID <https://orcid.org/0000-0002-8936-8295>

²Doç. Dr., Yıldız Teknik Üniversitesi, Türkiye
turhanada@yahoo.com
ORCID ID <https://orcid.org/0000-0003-3670-2365>

Makale geliş tarihi : 13.05.2023
Makale kabul tarihi : 25.06.2023

Bilgilendirme:

Yazarlar aşağıdaki bilgilendirmeleri yapmaktadırlar:

- 1- Yazarların katkı oranı eşittir.
- 2- Makale ikinci yazarın danışmanlığında birinci yazarın yüksek lisans tezinden üretilmiştir.
- 3- Makalemizde etik kurulu izni ve/veya yasal/özel izin alınmasını gerektiren bir durum yoktur.
- 4- Bu makalede araştırma ve yayın etiğine uyulmuştur.

This article was checked by *Turnitin*. Similarity Index 12%.

Atıf bilgisi / Citation:

Tansoy, K., & Ada, T. (2023). Batı tipi Eğitimin Türkiye’de liberal düşünce dünyasına etkileri ve “Ali Fuat Başgil”, “Hür Fikirleri Yayma Cemiyeti” örneği. *EDE Eğitim Dil ve Edebiyat Dergisi*, (2), 1-34.

ÖZ

Bu çalışmayla, Batı tipi eğitim ve liberalizm kavramları hakkında bilgi verilmiş, Batıda eğitim alan kişilerin Türkiye'deki liberal düşünce sistemine katkıları incelenmiştir. Bu konu Ali Fuat Başgil ve Hür Fikirleri Yayma Cemiyeti örneği verilmiştir. Osmanlı'nın son dönemlerinde ortaya çıkan ve daha sonra genç Cumhuriyette de bir gelenek haline gelen yurtdışına öğrenci gönderme meselesi ele alınmıştır. Bu öğrencilerden bir tanesi olan Ali Fuat Başgil 'in eğitim hayatı hakkında bilgiler verilmiş ve Başgil 'in Türkiye'ye geldikten sonra devlet hizmetleri, üniversitelerde verdiği dersler, yazdığı yazılar incelenmiştir. Tüm birikimlerinin neticesinde Başgil aldığı Batı tipi eğitimi hem bireysel alanında hem de Hür Fikirleri Yayma Cemiyeti çatısı altında kolektif olarak Türkiye'deki liberal düşünce dünyasına faydalı olan katkısı ve öncü bir şahsiyet olduğu sonucuna varılmıştır. Başgil'in özellikle felsefe alanında Fransa'da aldığı eğitim onun hukuk, sosyal ve siyasi alandaki düşüncelerinin gelişmesine katkı sağlamış, onun fikir dünyasını zenginleştirmiştir. Felsefe alanında yetkin ve öncü konumda olan Durkheim'in fikirlerini benimseyen ve onu örnek alan Başgil, fikir dünyasının bu denli zengin ve derin olmasında aldığı felsefi eğitimin katkısı çok önemlidir.

Anahtar Kelimeler

Ali Fuat Başgil, Hür Fikirleri Yayma Cemiyeti, Liberalizm, yurtdışı eğitimi, batı eğitimi

GİRİŞ

Liberalizm Türkiye'yi 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren etkilemeye başlamıştır. Osmanlı modernleşmesinin temeli esas itibarıyla Batının liberal siyasi kurumlarına dayanmaktadır. Meşrutiyet yönetimine geçme (1876) Osmanlıda, liberal düşüncenin etkileri bakımından önemli bir anayasal olaydır. Türkiye Cumhuriyeti'nin tek parti egemenliği altındaki (1924-1946) dönemde Türkiye'de liberal fikirleri için elverişli ortam yoktur. Atatürk'ün Cumhuriyetinin kuruluşundaki hareket noktası liberal-demokratik değerlerdir ama Tek parti döneminde Liberal demokratik fiili uygulamalar çeşitli nedenlerle uygulanamamıştır. Dönemin önde gelen siyasetçilerinden İsmet İnönü ve Recep Peker gibi isimler Liberalizm fikirlerini desteklemiyorlardı. Atatürk ise İktisadi bakımdan Liberal fikirlere daha açıktı.

Cumhuriyet döneminin düşünce bakımından liberal ilk siyasi muhalefet hareketi Terakkiperver Cumhuriyet Fırkasıdır. Partinin kuruluş önderleri Mustafa Kemal'in bir diktatöryaya doğru gittiğine inan eski dava arkadaşları idi. Kurucular arasında Kazım (Karabekir), Ali Fuat (Cebesoy) ve Refet (Bele) paşalar ile Rauf (Orbay) ve Adnan (Adivar) beyler vardı. Yeni parti kuruluş esasında liberal değeri önemser ve benimser, temel hakların öneminden bahsederek bunların ancak anayasa ile sınırlanabileceğini belirtir. 1930 yılında kurulan Serbest Cumhuriyet Fırkası ise güdümlü muhalefet için kurulmuş fakat ömrü uzun olmamıştır.

Türkiye'de çok partili hayata geçiş bir dönüm noktası olmuştur. Yeni kurulan Demokrat Parti programında liberal fikirlere büyük önem veriyordu. Din özgürlüğü ve iktisadi özgürlükler üzerinde fazlaca duruyordu. Cumhuriyetin kuruluş döneminde siyasi liberal düşüncelerin yanında sivil organizasyonlar, kuruluşlar, derneklerde liberalizmin yayılması fikirlerin temellendirilmesi için çalışmalar yapılıyordu. Ahmet Emin Yalman ve Ali Fuat Başgil önderliğinde kurulan Hür Fikirler Cemiyeti bu konuda en önemli örneklerden birisidir. Cemiyet çok partili hayata ilk geçiş yıllarda faaliyete geçmiş ve kısa süren ömründe birçok liberal ilkenin Türkiye'de tanıtılması ve tatbiki için çaba göstermiştir.

Osmanlı da modernleşme hareketleri, Avrupa karşısında gelişme yarışında geride kalan imparatorluğun, devletin hemen her alanında yaşadığı sorunlara çözüm arayışı olarak ortaya çıkmıştır. Osmanlı Devleti'nin, Avrupalı devletler karşısında savaşlarda aldığı yenilgiler,

yönetici sınıfında, Avrupa'nın askeri ve teknik alandaki üstünlüğünü kabul ettirmiş ve devletin yöneticileri bu duruma çözüm bulmak amacıyla bir takım yenilik hareketlerine girişmişlerdir. II. Viyana kuşatması sonrası alınan ağır yenilgi bir uyanış ve fark ediş olmuş, yönetim zümresi Avrupa'yı daha yakından izlemek mecburiyetinde kalmıştır (Berkes, 2014, ss.38-41). Osmanlı devletinin bu alandaki en önemli yenilik faaliyetlerinden birisi batı tarzında okulların açılmasıdır (Şarman, 2019, s.2). Bu okulların açılmasının temel amacı, imparatorluğun ihtiyaç duyduğu devlet adamlarını yetiştirmek olmuştur (Somel, 2010, s.80).

İmparatorlukta yapılan birçok yenilik ve açılan batı tipi modern okulların yanı sıra, yenilikleri yerinde görmeleri ve eğitimi kaynağından almaları amacıyla yurtdışına öğrenci gönderme faaliyetlerine de bu dönemde başlanmıştır (Erdoğan, 2009, s.47). İmparatorluğun, ilk yurtdışı talebeleri Lale devrinden sonra Avrupa ülkelerine gitmişlerdir. İlk giden öğrenci gruplarından sonra 2. Mahmut Döneminde askeri öğrenciler ve subaylar yurtdışına gönderilmiştir. Modernleşme döneminde eğitim altyapısının yeterli olmaması, derslere girecek öğretmen eksikliği nedeniyle İmparatorluk içerisinde istenilen ilerleme kaydedilememiştir ve Avrupa devletlerine öğrenci göndermek mecburi hale gelmiştir (Akyüz, 2001, s.141). Tanzimat Dönemine kadar yurtdışına asker gönderme faaliyetleri askeri temellidir ama Tanzimat sonrası bu eksen sivil alana doğru kaymıştır (Yıldırım, 2005, s.28).

Modernleşme faaliyetlerinin bir sonucu olarak ortaya çıkan yurtdışına öğrenci gönderme yeniliği, Türkiye Cumhuriyeti Döneminde de sistemli ve istikrarlı bir şekilde devam etmiştir (İçke, 2015, s.34). Yeni kurulan Cumhuriyetin bu tarz eğitim faaliyetlerindeki amacı; batı modernitesini, siyasi sistemini ve laik değerlerini örnek alan rejimin, bu yeni değerleri toplumun geneline yaymak ve Cumhuriyeti sağlam temeller üzerine oturtmaktır (Akyüz, 2001, s.300). Cumhuriyet, eğitim sistemini milli, çağdaş modern ve laik yapmak için eğitim ile ilgili çeşitli kanunlar çıkarılmış, çeşitli burs faaliyetleri ve desteklemeler yapılmıştır. Yapılan tüm bu faaliyetler toplumun yeni nesli için milli bilince sahip, Cumhuriyet rejimine bağlı, modern dünyaya açık bir toplum olması amaçlıdır. Cumhuriyetin ilk dönemlerinde yapılan birçok yeniliğin yanında eğitim alanında yapılan yenilikler ile inkılapların kalıcı olması ve yeni rejimin gelişip kalkınması hedeflenmiştir (İçke, 2015, s.40).

Türkiye Cumhuriyeti kurucuları, yeni devletin kuruluş sürecinde birçok sıkıntı ile karşılaşmışlardır. Tüm bu sıkıntılar devam ederken kurucu ekip, eğitime büyük önem vermiştir. Bu duruma en mühim örnek ise; Kurtuluş Savaşının devam ettiği bir dönemde eğitim faaliyetlerinin yapılandırılması amacıyla toplanan Maarif Kongresidir (Ulu, 2014, s.498). Temmuz 1921 yılında Ankara'da yapılan kongreye yurdun çeşitli bölgelerinden 250'den fazla kadın ve erkek eğitimci katılmıştır. Mustafa Kemal Atatürk'te bu kongreye katılmış ve eğitime verdiği önemi belirterek öğretmenler için "Gelecekteki kurtuluşumuzun saygıdeğer öncüleri" ifadesini kullanmıştır (Akyüz, 2001, ss.292-293).

Tevhid-i Tedrisat Kanunu şüphesiz Cumhuriyet sonrası eğitim için yapılan en büyük adımdır. Bu kanun ile ülke içerisinde dağınık ve bağımsız görünüm arz eden eğitim kurumları 3 Mart 1924 tarihli Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile Maarif Nezaretine bağlanmıştır. Bu kanun ile devlet ülkedeki eğitimin yegâne söz sahibidir (Yıldırım 2005, s.47). 429 ve 431 sayılı kanunlar ile Türkiye Cumhuriyeti'nde Eğitim ve Öğretim faaliyetleri laikleştirilmiştir.

Mustafa Kemal Atatürk, kurduğu Cumhuriyetin, hedeflediği çağdaş uygarlık düzeyinin üzerine çıkma ve ülkenin planlanan kalkınma faaliyetlerinin gerçekleşmesi amacıyla eğitilmiş insanların yetiştirilmesinde üsteleneceği büyük rolü biliyor ve bu yüzden eğitim faaliyetlerine fazlasıyla

önem veriyordu. Tevhidi Tedrisat Kanunu ile eğitim kurumlarının devletin çatısı altında toplanması, Türkiye Cumhuriyeti'nin yapacağı eğitimde modernleşme faaliyetleri için kolaylık sağlamıştır. Türkiye Cumhuriyeti, Osmanlı Devleti'nin aksine yaptığı yenilikleri hızlı ve köklü bir biçimde yapmıştır (Yıldırım, 2005, s.46).

Cumhuriyet kurulduktan sonra ülkenin kuruluş temelinde olan inkılapları benimseyen ve ülkenin kalkınmasına katkı sağlayacak kişilerin yetiştirilmesine önem verilmiştir. Bu amaçla Osmanlı devletinde başlayan yurtdışına öğrenci gönderme faaliyeti Türkiye Cumhuriyeti döneminde de devam etmiştir (Ulu, 2014, s.496). Cumhuriyet için yurtdışı eğitim faaliyeti yeni rejimin benimsenmesi ve ülkenin kalkınması için eğitimin önemli bir yanını tutmaktadır (Yıldırım, 2005, s.46). Cumhuriyet kurulmadan hemen önce ve ilk kuruluş yıllarındaki buhranlı dönemlerde bile yurtdışına öğrenci gönderilmiştir (Kırpık, 2015, s.16).

Yeni Kurulan Cumhuriyetin eğitim ve kalkınma hamlelerinin sağlam ve seviyeli yapılabilmesi için yurtdışından uzmanlar getirilmiştir. 1924 ve 1925 yıllarında yurtdışından birçok ülkeden farklı alanlarda uzmanlar Türkiye'ye getirilmiştir. Bunlardan Maarif alanında katkı sağlayan Amerikalı Profesör John Dewey ve teknik-mesleki eğitim konusunda destek veren dönemin Alman Sanayi ve Ticaret bakanı danışmanı Albert Kühne'dir. Yurtdışından gelen uzmanların ortak kanaati, ülkenin eğitim ve kalkınma noktasında gelişebilmesi için yurtdışına öğrenci gönderilmesi tavsiyesidir. John Dewey, yurtdışına öğrenci gönderilmesi noktasında rapor hazırlayan ilk kişidir. Dewey'in raporu sadece öğrencileri değil öğretmenleri de kapsamaktadır. Dewey, yapılan eğitimin kalitesinin artması ve batı modernitesininin yakalanabilmesi için öğretmenlerinde yurtdışına gitmesi gerektiğini belirtir (Şarman, 2019, s.16-17).

Cumhuriyetin ilk döneminde yapılan bu faaliyetler ile okullar ve üniversiteler için öğretmen yetiştirilmesi hedeflenmiştir. Bunun yanında Türkiye'nin kalkınma programlarının gerçekleştirilmesi amacıyla da bilim insanlarına ihtiyaç duyulmuş ve bu amaçla da yurtdışına öğrenciler gitmiştir. Hükümet 1924 yılında yurt dışına gidecek öğrenciler için bir sınav yapmış ve bu sınavın kazananları Türkiye Cumhuriyeti'nin yurt dışına eğitim için giden ilk öğrencileri olmuştur (Kırpık, 2015, s.16). Yurt dışına gönderilecek öğrencilerin faaliyetleri Maarif Vekaletinin sorumluluğu altındadır. 1923 yılında ülke içerisindeki pek çok kurum ülke dışına gelişigüzel birçok öğrenci gönderilmiştir. Tüm bu karmaşıklığı engellemek ve bu faaliyeti sistemli ve düzenli bir hale getirmek amacıyla yeni bir kanun yapılmıştır (Kırpık, 2015, s.16). Bu amaçla 08.04.1929 tarihinde TBMM'de kabul edilen "Ecnebi Memleketlere Gönderilecek Talebeler Hakkında Kanun" (1416 Sayılı Kanun, 1929), 16.04.1929 tarihli Resmî Gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.

1923-1938 yılları arasında Türkiye, siyasi arenada Yabancı ülkeler ile iyi ilişkiler kurmuş ve bu ilişkiler neticesinde; Almanya, Fransa, İngiltere, Belçika, İsviçre, Avusturya, İtalya, İsveç ve Polonya gibi ülkelere öğrenciler göndermiştir (İçke, 2015, s.169). Sayıları Avrupa ülkeleri kadar fazla olmasa da Amerika ve Japonya 'ya da öğrenciler gönderilmiştir. 1923-1938 yılları arasında Amerika'ya gönderilen öğrenci sayısı 60'ı bulmuştur (Maarif İstatistikleri, 1935, s.470).

Yurt dışına giden öğrenciler Cumhuriyetin kısıtlı imkanlarına rağmen eğitim düzeyi kaliteli üniversitelere gönderilmektedir. Amerika'da eğitim alan öğrenciler Missouri, Harvard, Colorado, Columbia, Chicago, Cornell ve Boston Üniversitelerine gitmiştir (İçke, 2015, s.197). Öğrenciler başta mühendislik alanında olmak üzere siyaset, ekonomi, tarih gibi bölümlerde eğitim almışlardır (İçke, 2015, s.198-199).

Cumhuriyetin ilk dönemlerinde yurt dışına eğitim için giden öğrencilerden bir tanesi de hukukçu, düşünce ve siyaset adamı Ali Fuat Başgil'dir. 1921-1929 yılları arasında Fransa'da, lise, üniversite ve doktora eğitimi alan Başgil 1929 yılında yurda dönüş yapmıştır. Bu çalışmada Fransa'ya eğitim için giden Ali Fuat Başgil'in aldığı batı tipi eğitimin Türkiye'deki devlet kurumlarına ve Türkiye'deki liberal düşünce sistemine katkısı Hür Fikirler Cemiyeti üzerinden ele alınmıştır. Ali Fuat Başgil ülkeye döndükten sonra çeşitli devlet kurumlarında görev almış o zamanki adıyla Maarif Vekâleti Yüksek Tedrisat Umum Müdür Muavinliği olan Millî Eğitim Bakanlığı yükseköğrenim genel müdür yardımcılığı görevine getirilmiş, Ankara ve İstanbul Üniversitelerinde Hocalık yapmıştır. Bu bağlamda Ali Fuat Başgil'in Batıda aldığı eğitimin ve liberal fikirlerinin ele alındığı bu çalışmanın, Cumhuriyetin tek partili dönemde ve sonrasında liberal fikirlerin oluşumu ve Hür Fikirler Yayma Cemiyetinin Ali Fuat Başgil önderliğinde Türkiye'deki liberal düşünce dünyasına katkılarının anlaşılabilmesine katkı sunması beklenmektedir.

ALİ FUAT BAŞGİL'İN EĞİTİM HAYATI VE ÜLKEYE HİZMETLERİ

Ali Fuat Başgil 1893 yılında Samsun'un Çarşamba İlçesinin Sarıcalı Mahallesinde civarın yerli ve köklü ailelerinden birinin çocuğu olarak dünyaya gelmiştir. Başgil, bir din adamının oğludur. Türkiye'deki tahsiline dair elimizdeki kaynaklar kısıtlıdır. İlkokul tahsilini Çarşamba Tayyar Paşa İptidai Mektebi'nde bitirmiş, ortaokula ise İstanbul'da devam etmiştir. Başgil'in bu zaman kadar aldığı eğitim klasik Osmanlı eğitimidir. Ortaokul tahsili sonrası eğitim hayatına devam etmek istemiş olsa da patlak veren savaş sonrası 1914 yılından itibaren dört buçuk yıl boyunca 1. Dünya Savaş'ında Kafkas Cephesi'nde savaşmıştır (Özçelik, 1992, s.129). Başgil, 1919 yılında, dehşetli harbin sıkıntılarından sonra askerliğini bitirip İstanbul'a döndüğünde, tahsiline devam edip etmemek konusunda tereddüt yaşamıştır. Hayatının devamını planlamak adına vereceği karar için çevresindekilere danışan Başgil aldığı "Bir iş bul çalış, hayatını kurtar" gibi tavsiyeler onu tatmin etmemiştir. Kemal Galip Balkır'dan da nasihat alan Başgil (Başgil, 1997, s.75) Daha sonraları fikirlerine hürmet ettiği değerli bir zat olan Mehmet Şevket Efendi, Başgil'den şu tavsiyeyi almıştır: "Tereddütü bırak ve tahsiline devam et. İnsan ihtiyarlığına kadar ömrünün her çağında iş hayatına atılabilir. Az çok muvaffak da olur. Fakat okuyup öğrenmenin muayyen bir çağı vardır. Sen bugün bu çağdasın. Bu çağı geçirince bir daha geri dönemezsin. Ve kabiliyetini heder etmiş olursun. Okuyup öğren de sonra istersen yine tüccar ol, bunda bir zarar olmaz" (Zaim, 2005, s.17).

Eğitim hayatına devam etme kararından sonra Başgil, tahsili için 1921 yılında Fransa'nın Paris şehrine giderek yarım kalan orta tahsilini Buffone lisesinde okulun en yaşlı öğrencisi olarak 28 yaşında tamamlamıştır (Özçelik, 1992, s.128). Lise eğitiminden sonra 1921 yılında, 1789 devrimi öncesi Fransa genelinde baş gösteren ve devrimin habercisi olaylarda ateş açan askerlerle siviller arasında gerçekleşen ünlü 1788 Çatı Kiremitleri Günü'nün (Day of the Roof Tiles) yaşandığı Grenoble Üniversitesi Hukuk Fakültesinde eğitim hayatına devam eden Başgil bu okuldan 1925 yılında mezun olmuştur. Bu eğitimden sonra doktorası için Paris Üniversitesine başvuran Başgil buradan kabul alıp 1925-28 yılları arasında bu okulda tahsil görerek (La Question des Detroits: Boğazlar Meselesi) mevzuundaki doktorasını başarıyla vermiştir. 190 sayfa tutan bu eserini 1928 yılında Fransızca olarak Paris'te (Pierre Bossuet) yayın evinde basılmıştır. Başgil'in tez konusu Boğazlar hakkında Lozan Anlaşmasında eksik kalan yönleri belirtmiş (Aşçı, 2000, s.8) ve tezini de Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucu lideri Mustafa Kemal Atatürk'e ithaf etmiştir. Ayrıca bu eser Atatürk'e armağan edilen ilk eserdir ve Başgil bu eseri Atatürk'e hediye etmekten gurur duyduğunu belirtmiştir (Başgil, 2017, s.168).

Başgil 'in Paris'e gittiği dönemlerde birçok Türk genci eğitim için Avrupa'ya gitmekteydi. Türk hükümetini eğitim için Avrupa'ya gönderdiği onlarca öğrenci arasından Başgil ilk mezuniyet diplomasını alan (lisans diploma tarihi 1929) Türk talebe olduğunu Yeni Sabah gazetesindeki (25 Temmuz 1960) yazısında belirtmiştir (Başgil, 2017, s.205). Ayrıca Başgil İki defa Maarif Vekâleti tarafından, Avrupa'ya gönderilen talebeler içerisindeki en başarılı öğrenciye takdim edilen para ödülünü almıştır (Başgil, 2017, s.204).

Akademik hayatına Paris Siyasi İlimler Okulu ile Edebiyat Fakültesi Felsefe alanından diplomalarını alarak devam etmiştir. Lahey Devletler Hukuku Akademisi'nin kurslarını da tamamlamıştır. Başgil üç fakülte, bir yüksek okul diploması ve doktora unvanı ile 1929 yılında ülkeye dönmüştür (Başgil, 2015, s.78). Diğer bir yorumla ise Türkiye' ye, "garp kültürünü hakkıyla tanımış bir münevver olarak dönmüştür (Gökalp, 1963, s.21).

Başgil Fransa'da geçen eğitim hayatında modernitenin beşiği bir coğrafyada Batı'yı yakinen tanıma fırsatı bulmuştur. Uzun süren eğitim hayatında Avrupa'nın olumlu ve olumsuz taraflarını görmüş, temel dinamiklerini tanımıştır. Başgil, aydınlanmanın etkilediği ilmi ve entelektüel birikimi yakından tanımıştır. Böylece ülkemizde Tanzimat'tan beri devam eden sosyal, politik ve felsefi tartışmaların etkilendiği Fransız Devrimi'nin kültürel coğrafyası ile tanışmış, yeni kurulan Cumhuriyet'in modernleşme ve aydınlanma hedeflerini ve sorunlarını derinlemesine kavrayabilecek bir zihne sahip olmuştur (Baykan, 2011, s.81).

Başgil Batı medeniyetini merkezinde tanımış olmasına karşın, kendi yetiştiği çevreyi ve örfü inkâr etmemiştir. Batı'nın iyi ve modern yanlarını sentezleyerek alan Başgil hiçbir zaman bağınaz bir kültür yozlaşması içerisinde girişmemiştir. Başgil'e göre batıyı tamamıyla almak ya da tamamıyla inkâr etmek gibi bir politika düşünülemez. Batının ilerlemesinin temsili olan ilim, fen ve teknik örnek alınmalıdır. Uzak durulması gerekenler ise maddecilik ve keyfe düşkünlüğüdür (Kurşunoğlu, 2017, s.63). Başgil Batı kültürüne körü körüne tabi olanları eleştirdiği gibi Batının ilmini ve tecrübelerini yok sayanları da tenkit etmektedir. Başgil doğu ile batının sentezine inanan bir düşünürdür. Bu şekilde kendi içerisinde çıktığı toplumdaki kopmaması ve batıya açık olmasının izahatı Başgil 'in eğitim hayatı ile ilgilidir. Başgil 'in ilk ve orta öğretimini Klasik Osmanlı-İslam kültürü içinde almış olması ve uzun yıllar Avrupa'da eğitim almış olmasının bu şekilde düşünmesine büyük katkı sağlamıştır.

Avrupa'da yaklaşık 10 yıl boyunca çeşitli ilim dallarında (hukuk, felsefe, sosyoloji, tarih, edebiyat) eğitim alıp Doğu ve Batı kültürlerini tam manasıyla kafasında harmanlamış olan Başgil 'in İlk resmi görevi o zamanki adıyla Maarif Vekâleti Yüksek Tedrisat Umum Müdür Muaviniği olan Millî Eğitim Bakanlığı Yükseköğrenim Genel Müdür Yardımcılığı olmuştur. Daha sonraları Başgil, bürokrasiden akademiye geçmeyi tercih etmiştir.

1930 Yılında Ankara Hukuk Fakültesi'nde açılan Roma Hukuku doçentlik sınavına 'Hukukta Mesuliyet' adlı tez çalışması ile katılmıştır. Çalışması pekiyi notla geçerlilik alan Başgil Doçentlik ünvanını almaya hak kazanmıştır. Başgil Türkiye'deki akademik kariyerine Roma hukuku alanında derslere girerek başlamıştır. Tanzimat'tan itibaren hukuk sistemimiz içerisinde yer alan Roma Hukuku, Kıta Avrupası Hukukunun kadim kaynağı olmuştur. Başgil 'in Roma Hukuku derslerindeki ana söylemlerinden birisi Doğu ve Batının ayrılmamak üzerine bir bütün olduğudur. 1930' dan 1933'e kadar Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesinde Roma Hukuku dersleri veren Başgil 1932 yılında bu alanda profesör ünvanı almaya hak kazanmıştır. Bu dönemlerde Bir taraftan da Gazi Terbiye Enstitüsü'nde Türk Medeniyet Tarihi dersleri vermeye devam etmiştir (Gökalp, 1963, s.22).

Başgil İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesinde Anayasa Hukuku Profesörü olarak Teşkilat-ı Esasiye Hukuku kürsüsünde ders vermeye başlamıştır. Bu yıllarda ve aynı zamanda Mülkiye Mektebi Esasiye ve Amme hukuku profesörlüğüne tayin edilen Başgil, çalışmalarını genel itibarıyla Türkiye'nin Anayasa Hukukunun Temel İlke ve Kuralları üzerine yoğunlaştırmıştır. Bu çalışmalar perspektifinde ilke ve kuralları açıklamak ve bu çizgide evrensel hukuk normlarıyla uyumlu olması üzerinde çalışmalarını yürütmüştür (Göze, 2000, s.8). 1936 yılında, İstanbul Yüksek İktisat ve Ticaret Mektebi'nin müdürlüğü görevinde bulunmuştur. Türkiye'de ilk defa iş hukuku dersinin ihdas ve öğreticiliği görevini ifa etmiştir (Özçelik, 1992, s.129). Daha sonraları Ankara ve İstanbul üniversitelerinde Hukuk alanında dersler veren Başgil 10 Nisan 1961 yılında emekli olmuş ve akademi hayatına veda etmiştir.

ALİ FUAT BAŞGİL, LİBERALİZM ve EĞİTİM

Başgil'e göre özgürlük insansın doğuşundan itibaren kazandığı bir hakkıdır. Siyasal iktidara kişilere özgürlük bahsedemez ya da onu alamaz ancak özgürlükler üzerinde bir takım düzenlemeler yapabilir. Tarihte, halkı üzerinde özgürlükleri kısıtlayan ve kaldıran rejimler olmuştur. Bu rejimler halkına zulümden başka bir şey vermemiştir (Başgil, 2014, s.64). Başgil, yaşadığı dönemde özgürlük kavramını kullanmaz lügatinde hürriyet kavramı vardır. Ona göre hürriyet kavramının tanımı siyasi ve iktisadi alanda farklılıklar göstermektedir. "Siyasi ilimlerde hürriyet, vatandaşların hükümetle olan münasebetlerinde, hükümet kuvvetinin objesi, esir ve kölesi değil; süjesi, hamili ve sahibi rolünü alması, yani hükümet heyetini serbest reyleriyle seçmesi ve seçilen heyetin de efkârı ammenin gösterdiği yolda yürümesi demektir. İktisadi manada hürriyet, iktisadi hayat ve teşebbüs sahasında hükümet kuvvetlerinin bir taraf ve zümre hesabına hareket ederek bu hayatın inkişafına engel olmamasıdır"(Başgil, 2014, s.63).

Başgil 'in hürriyet fikrinin temel esası, bireyi kendisinden çok daha güçlü olan devlet denilen kurumdan korumaktır (Başgil, 2014, s.107). Başgil bu görüş itibarı ile klasik liberallerle paralellik göstermektedir. Bu sistemde asıl amaç bireyin mutluluğudur ve bunun karşısında olan engeller bertaraf edilmeye çalışılır. Devletçi sistemlerde ise bu mümkün gözükmemektedir. Başgil'in fikirlerinden anlaşılacağı üzere bireyi korumak ancak liberal sistemlerde mümkündür. Özgürlük bireyin doğal hakkıdır ve bunu dilediği gibi tasarruf etme hakkına sahiptir. Bireyin özgürlüğünün sınırı ise başkalarının maddi ve manevi zarar alanına girmesi dolayısıyla (Başgil, 2014, s.110).

Başgil, liberal demokrat fikirlerini savunurken Türkiye'nin içinde bulunduğu mevcut konjüktörü göz ardı etmiyordu. Çünkü onun yaşadığı devirde tam bir klasik liberalizm taraftarlığı realiteden uzak hayalci davranış olacaktır. Özgürlükler bireyci veya camiacı olurlar. Başgil bunun için "biz bu iki telakkiden birincisini yani hak ve hürriyetin mutlak ve ferçti telakisini kabul edemeyiz" sözü ile bu durumun Türkiye'nin içinde bulunduğu şartlar açısından bir yarardan çok zarara götüreceğini ifade eder (Başgil, 2014, s.151). Türk toplumu tarihteki devletçi geleneksel yapısını çoğu alanda koruyarak siyasi alanda camiacıdır. Başgile göre devlet adaleti koruduğu müddetçe Türkler için devletin hakimiyeti arzulan bir durumdur.

Başgil'i, liberal devletlerde özgürlüklerin sınırlayıcı noktasının devlet değil toplumun kendisi olduğunu net bir şekilde belirtir. Buradaki odak nokta toplumun menfaati ve diğer bireylerin özgürlük alanlarıdır. Başgil, net bir şekilde bireyci ve özgür düşüncüyü savunur. Fakat Başgil'i, Klasik liberallerden ayıran nokta katı devletçilik anlayışını tamamen karşısında olmayışıdır. Başgil'in buradaki dayanak noktası içerisinde yaşadığı Türk toplumdur. Türkler, tarih boyunca devlet-millet esasına göre yaşamış kadim bir topluluktur. Binlerce yıldır gelen bu köklü

gelenek kolay aşılamayacağı için tamamen devletçilik karşıtı bireycilik Türkiye için mümkün gözükmemektedir (Başgil, 2014, s.151). Bu sebepler gereği Başgil, Türk toplumunda devletten tamamen ayrı bir bireyci anlayış olacağı ihtimali düşünmemektedir.

Başgil, Avrupa'da eğitim almış, batıyı yakında tanıklık etmiş birsidir. Hem ülkesini eğitimini hem Avrupa'yı bizatihi şahsı ile tatbik etmiş olan Başgil, iki eğitim sistemini zihninde etüt etmektedir. Başgil, Türkiye'deki eğitim sisteminin gelişme adına batıyı taklit etmekten öteye geçememesini tenkit etmiştir. Modernleşme adı altında batıdan alınan birçok değer gibi eğitiminde alalade olduğunu düşünen Başgil, bu durumun eğitime olumsuz yansımaları belirtir.

Başgil, okullarda ezberci zihniyete karşıdır. Ona göre okulların eğitimde verebileceği en önemli eğitim tenkit ruhudur. Tenkit ruhu öğrenciyi sorgulamayı ve ilerleme saiklerini öğretir (Başgil, 2017, s. 228). Başgil'e göre Batının Türkiye'den farkının bu eleştiri kültürü yüksek seviyede olduğudur. Eğer okullarda tenkit kültürü yerini taassup alırsa o ülkeler eğitim ile ilerlemenin aksine gerileme yoluna girerler. Bosna'nın kurucu lideri İzzetbegoviç bu konu hakkında şunları söyler: 'Ben olsam Müslüman doğudaki tüm mekteplere eleştirel düşünme dersleri koyardım. Batının aksine doğu bu acımasız mektepten geçmemiştir ve birçok zaafın kaynağı budur'' (İzzetbegoviç, 2011, s.130). Ezberci eğitim öğrencilerin yaratıcı değil taklitçi olmasına neden olur. Taklit eden toplumlar gelenekleri ve geçmişi ile bağ kurmaz ve modern dünyada desteksiz bir gemi misali sağa sola savrulur. Halbuki gelişimi isteyen ülkelerin eğitimlerinde eleştiri kültürünü önemsemeleri gerekmektedir. Özgür bir ortamda eleştiri kültürü ile gelişen birey kendini gerçekleştirme yolunda serbesttir ve kolay ilerleme gösterir. Başgil göre eğitimde sayının çokluğu bir kalite göstergesi değildir. Aksine sayıları artan okullar ve öğrenciler sistemli ve planlı takip edilemediği durumda eğitimin kalitesi düşer ve kaliteli öğrenciler bu sisteme kurban edilmiş olur. Ona göre eğitimde niteliksel artışlar niceliksel artışlardan daha önemlidir.

HÜR FİKİRLERİ YAYMA CEMİYETİ VE FAALİYETLERİ

Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunun ilk yıllarında gelişim yolları ve metotları ülkeyi uzun süre idare eden ve sonraki partileri kendi bünyesinden çıkaran CHP'nin liderliğinde olmuştur. Kurucu Başkanı Mustafa Kemal Atatürk önderliğinde hukuk, ekonomi, eğitim ve birçok alanlardaki yapılan reformlara öncülük edilmiştir. Fakat yapılan politikaları ve mevcut durumu beğenmeyen kurucu kadronun bazı isimleri kendilerine başka bir parti kurmuştur. Rauf, Kazım, Refet ve Ali Fuat Beyler 1924 yılında Terakki Perver Halk Fırkasını kurarak kurulan genç Cumhuriyet üzerinde kendi fikirlerini inşa etmek istemişleridir. Kurulan bu yeni parti hükümet açısında hoş karşılanmamış ve daha sonraları Cumhuriyet aleyhine başlatılan bir takım isyan hareketlerin öncülük ettiği düşünüldükçe kapatılmıştır. Cumhuriyet tarihini ikinci muhalefet partisi olarak 1930 yılında Fethi Okyar liderliğinde kurulan Serbest Cumhuriyet Fırkası ise Kemal Paşa tarafından teşvik edilmiş bir kontrollü muhalefet mekanizmasıdır. Türkiye'nin modernleşmesi ve demokratikleşmesinin bir nişanesi olarak kurulan parti Avrupalıların gözünde Türkiye'nin statüsünün değişmesini amaçlayan çok partili sistem üzerine bina edilmeye çalışılan sistemin bir ürünüdür. 1929 yılında yaşanan ekonomik buhran bu partinin kurulmasında etkili olmuştur (Ağaoğlu, 1994, s.31). Daha sonraları partiye karşı atılan iftiralar ve laikliğe karşı tutumuna yapılan propaganda neticesinde kapatılmıştır. Böylece yeni Cumhuriyetin demokratikleşme çabaları tekrar sekteye uğramış ve uzun yıllar yeni bir parti teşkil çalışmaları olmamıştır.

Mustafa Kemal'in vefatından sonraki süreçte özellikle İkinci dünya savaşı arifesinde hükümet kendi iç politikasında sert kararlar almış demokratik ve liberal değerleri göz ardı etmiş ve toplum üzerinde sert bir baskı politikası uygulamıştır. 1945 yılında Cumhuriyet Halk Partisinin içerisinde ayrılan veya ihraç edilen milletvekillerden oluşan bir grup 1946 yılında Demokrat Partiyi kurmuştur. 7 Ocak 1946 yılında resmi olarak kurulan parti Türk Siyasi hayatındaki yerini almıştır. Mevcut durumda devam eden baskıcı iktidar hareketleri, uzun süre ülkeyi yöneten parti ve zihniyet, toplum üzerinde bir baskı oluşturmuştur. Demokrat Partinin kurulması toplumda sevinçle karşılanmış ve yıllarca sansür edilen basın ise yeni kurulan partiye olumlu yaklaşım sergilemiştir (Dokuyan, 2014, ss.151-169). 21 Temmuz 1946 yılında Pazar günü yapılan seçim Türkiye için bir ilki barındırmıştır. Türkiye, çok partili ve tek dereceli ilk genel seçimini yapmıştır. Seçimden Cumhuriyet Halk Partisi galip çıkmıştır (Tunaya, 2007, s.657). Bu seçim Türkiye için demokratikleşmenin ve çok partili hayata geçmenin önemi açısından bir imza niteliğindedir. Bu yıllardan sonrada Türk siyasi hayatında birçok parti kurulacak ve kapatılacaktır.

Demokrasi alanında 1946 yılında yaşanan bu gelişme ile Türkiye'de bu yıllarda birçok müspet gelişme yaşandı. Ülkede sosyal, siyasi, kültürel alanlarda köklü değişiklikler yaşandı. Yıllarca süren tek parti hükümetinin ardından sadece siyasi alanda bir rahatlama ve genişleme yaşanmıyor, toplumun her alanında liberal ve demokratik kavramların telaffuzu ve uygulanması için yüksek sesli söylemler dile getiriliyordu.

İstanbul merkezli yayın yapan gazetelerden Ahmet Emin Yalman'ın Vatan gazetesi ve Zekeriya Sertel'in Tan gazetesinde sıkça muhalif fikirleri yükseliyor ve yeni fikirlerin ülkede yaygınlaşması için bir çaba sarf ediliyordu. Soğuk savaşın başladığı günlerde hürriyet fikrinden yola çıkarak kendilerini aydın bir grup olarak tanımlayan ve bu hür fikirleri düşüncelerinin temelini esas alan Ali Fuat Başgil ve Ahmet Emin Yalman önderliğinde 1 Ekim 1947 tarihinde "Hür Fikirleri Yayma Cemiyeti" kurulmuştur (Çiçek, 2017, ss.2963-2979). Cemiyet birçok prensip üzerine kurulmuştur bunlardan ilki siyasetten uzak kalmak ve kendi fikirlerini yaymak için konferans, panel, yarışmalar düzenlemek bunları kitap, broşür ve afişler aracılığıyla yaymak olacaktır. Ahmet Emin Yalman'a göre HFYC, Dünya Liberal Birliğinin Türkiye temsilcisi olarak kurulmuştur. Cemiyetin kuruluşundan önce Ahmet Emin Yalman'ın Dünya Liberaller Birliği toplantılarına katılması bu söylemin tutarlılığını kanıtlar niteliktedir. Dünya Liberaller Birliği, HFYC'ni 8 Temmuz 1949 tarihinde Paris'te düzenlenen kongresine davet etmiştir (Yalman, 1997, ss.1397-1398). HFYC kuruluş amacını kısaca baskıcı rejime karşı hürriyetin korunmasını amaçlayan bir sivil toplum örgütü olarak belirtmiştir. Cemiyetin yayın organı olan Hür Fikirleri mecmuasında cemiyetin kuruluş gerekçesi şöyle açıklanmıştır:

Böyle bir cemiyet kurmaya lüzum gördük ve bugünün gerek memleket içi şartları ve gerek dünya vukuatı karşısında buna şiddetle ihtiyaç duyduk. Zira, bugün artık akli eren herkesçe bilinmiş olsa gerekir ki, senelerden beri milleti felaketten felakete sürükleyen ve milletler içinde milyonlarca insan ferdini, klik menfaati üzerine oturmuş, birtakım oligarşik kuvvetlerin esaretine mahkûm eden amillerin başında yer yer türeyen hak ve hürriyet düşmanı ideolojiler gelmiştir... (Hür Fikirleri Yayma Cemiyeti'nin Beyannamesi, 1948, s.46)

Cemiyetin kuruluş amacı Ali Fuat Başgil tarafından kaleme alınan beyannamede şu şekildedir:

İlk gayemiz, hak ve hürriyet seven vatandaşlar arasında sıkı bir tesanüt ve ülkü birliği yaratmak ve bu sayede, nimetlerin en mukaddesi olan hürriyet nimetini ister sağcı ve ister

solcu bütün totaliter düşmanlarıyla elbirliği ile müdafaa edip korumaktır. Memlekette hür ve serbest düşünme zevk ve istidadının gelişmesine hizmet etmektir. Aramızda karşılıklı saygı duygularını kuvvetlendirmeye, içtimai ve ahlaki kıymet ölçülerimizi yükseltmeye çalışmaktır. Milli camiada muvozeneli ve devamlı bir terakki hareketinin muhtaç olduğu temelleri ve esas şartları belirtmek ve bu şartları gerçekleştirme yolunda yürümektir. İkinci bir gayemiz de dünya yüzeyinden totaliter usullerle bunlara temel teşkil eden dar ruhlu ideolojilerin yarattığı zalim taassupların kalkmasına yardım etmek ve bu sayede, medeni insanlığı tehdit eden gerilik ve barbarlık tehlikesini önlemeye çalışmaktır. Hal ve istikbalin emniyetsizlik ve huzursuzluk kaynağını yüksek hak ve hürriyet ideali meşalesi ile yeniden aydınlatmaya karar veren dünya liberalleri safında yer almak ve insanlığın binlerce asırlık tarih boyunca karınca sabrı ile biriktirip vücuda getirdiği moral medeniyetini müdafaa edenler ordusuna, küçük de olsa bir kuvvet hissesi katmaktır. (Hür Fikirleri Yayma Cemiyeti'nin Beyannamesi, 1948, s.48).

Cemiyetin kurucu kadrosu içerisinde; akademisyen, hukukçu, gazeteci kimlikleri ile tanınan isimler oluşturmaktaydı. Ord. Prof. Dr. Ali Fuat Başgil ve Vatan gazetesi başyazarı Ahmet Emin Yalman önderliğinde İstanbul merkezli kurulan cemiyetin diğer üyeleri ise şu kişilerdir: Atatürk'ün doktorluğunu da yapan Ord. Prof. Dr. Nihat Reşat Belger, Prof. Dr. Şinasi Hakkı Erel, Prof. Dr. Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu, Prof. Dr. Tefvik Remzi Kazancıgil, Prof. Dr. Osman Fethi Okyar, İktisat Fakültesi asistanlarından Burhan Apaydın cemiyetin akademisyen grubunu teşkil eder. Türkiye'nin ilk kadın avukatı Süreyya Ağaoğlu, Avukat Muvaffak Benderli, Avukat Mehmet Ali Sebük de derneğin kurucu avukatlarıdır. Son Posta gazetesi yazarları Selim Rağıp Emeç ve Raif Necdet Meto gibi gazeteciler cemiyetin kurucuları arasındadır. Kurucular arasında Yüksek Mühendis Enver Adakan, Heykeltraş Yavuz Görey ve eski milletvekillerinden Rauf Ahmet Hotin gibi isimler de bulunuyordu (Sadoğlu, 2005, s.307). Cemiyetin ilk idare heyetini şu isimler oluşturur: Başkan, Ali Fuat Başgil, Başkan Vekili, Nihat Reşat Belger ve üyeleri; Enver Adakan, Mehmet Ali Sebük, Süreyya Ağaoğlu, Burhan Apaydın, Yavuz Görey, Osman Fethi Okyar ve Muvaffak Benderli (Yalman, 1997, ss.1409-1410).

Cemiyet Ahmet Emin Yalman ve Ali Fuat Başgil önderliğinde kurulmuştur. Peki bu iki ismi bu cemiyeti kurma fikrinde bir araya getiren nedenler nelerdir? Ahmet Emin Yalman katıldığı birçok uluslararası liberal konferanslar ve aldığı batı eğitimi sayesinde böyle bir cemiyetin Türkiye'de kurulması için çaba göstermiştir. Başgil ise, birçok gazete, dergi ve yayınlarda yazdığı hürriyet, demokratik ve anayasal haklar yazıları ile Türkiye'de önemli bir muhalefet örneği sergilemekteydi. Başgil Türkiye'de kurulacak sivil örgütler sayesinde sistemli ve sağlıklı muhalif bir zemin oluşacağına inanmaktaydı (Gökalp, 1963, s.114). Türkiye'de gelişen siyasi olaylar neticesinde oluşacak olan demokratik ve hür çabaların sivil cemiyet yoluyla hızlanacağını, tutarlı olacağını kanaatini taşıyan Başgil, Yalman ile bu Cemiyeti kurmayı uygun bulmuştu. "Aynı yolun yolcuları birleşip Hür Fikirleri kuracaklardı" (Başgil, 1966, s.64).

HFYC kuruluşundan sonra toplumda büyük bir ilgi uyandırmış entelektüel çevreler cemiyete ilgi göstermiştir. Cemiyet kısa süre içerisinde ilgi odağı haline gelmiş siyaset dışarısında siyasete etkili bir muhalefet mekanizması oluşturmuştur. HFYC'nin kuruluşuna, dönemin İstanbul gazeteleri ve dergileri sayfalarında, "son günlerin fikir hayatımızdaki en mühim hadisesi" olarak geniş yer ayırmıştır.

Cemiyetin kurulmasındaki asıl gaye ülke içindeki baskıcı rejimlere karşı özgürlük mücadelesi vermektir. Cemiyet bu mücadeleyi başlatmak, sürdürmek ve edinim haline getirebilmek için bazı prensiplere ihtiyaç duyuyordu. Bu prensipler şunlardır:

1. İnsan akıl nuruna ve irade kudretine sahip, iyiyi ve kötüyü seçme istidadı ve hareketlerinin mesuliyetini duyma kabiliyeti ile mücehhez bir mahluktur. Binaenaleyh cemiyette asıl olan, herkesin hakka ve hürriyete ehil addolunmasıdır. Hilafı sabit oluncaya kadar, her ferдин kanun hükümleri ve ahlak ölçüleri dairesinde hareket edeceği kabul olunur.
2. Kimse kanunların emretmediği bir işi yapmaya ve menetmediği bir hareketi yapmamaya cibr olunamaz.
3. Cemiyetin hakiki temeli, insan şahsına ve vatandaşların emekleri mahsulü olan şeyler üzerindeki tasarruf haklarına ve aileye saygıdır. Hükümetlerin ilk ve en esaslı vazifesi, camiada bu saygının hükümran olmasını sağlamaktır.
4. Ferdin bedeni, fikri ve manevi kuvvet ve kabiliyetlerini aklının erdiği ve gücünün yettiği yolda serbestçe inkişaf ettirmeye ve bu hususta cemiyetten himaye görüp müsavi imkanlara malik olmaya hakkı vardır.
5. Cemiyet nizamının fazilet, ehliyet, sây ve hizmet esasları üzerine oturması ve içtimai ıstıfa siyasetinin bu esaslara göre ayarlanması lazımdır.
6. İktisadi zaruret dolayısıyla iş hayatına atılma mecburiyetinde kalan kadınların ve bilhassa analarla küçük yaştaki gençlerin emek, sıhhat ve şereflerini muhafaza için cemiyetten himaye görmeye hakları vardır.
7. Medeni bir cemiyet varlığı, otoriter bir tehdit ve cebre değil ancak fertlerin idrak ve basiretine, vazife ve mesuliyet duygusuna olan güvene dayanır. Böyle bir güvenden doğabilecek mahzurlar, otoriter bir vasilik zihniyetinin yaratacağı fenalıklardan kat kat ehvendir.
8. Devlet, cemiyetin emniyet ve selametinin ancak bir vasıtası ve umumi menfaatlerin hadimidir. Binaenaleyh devlet, vatandaşlar camiasının üstünde ve umumi efkâr ve kanaatlerin dışında bir kudret iddiasında bulunamayacağı gibi; fertlerin ana hak ve hürriyetlerine aykırı bir gidiş de alamaz. Bu hak ve hürriyetler şunlardır:
 - a. İdare ve adliye cihazlarının kanuni istiklali ve politika tesir ve müdahalelerinden azade kalması sayesinde sağlam bir teminata bağlanan şahıs hürriyeti
 - b. Dini ve felsefi vicdan hürriyeti
 - c. Söz ve kalem hürriyeti
 - d. Cemiyet kurmakta veya bazı cemiyetlere girip girmemekte tam hürriyet
 - e. Ferdin dilediği mesleği seçme hakkı
 - f. Kabiliyet ve arzuya göre, herkesin dilediği mektep veya müesseseye tahsil ve terbiye görmesi imkanının, doğuş ve servet imtiyazları veya politika mülahazalarıyla tahdide uğramaması ve şayet mevcut imkanlar mahdut ise, bu hususta yalnız meziyet ve istidadın süzgeç teşkil etmesi
 - g. Hususi meslek sahibi olmak ve ferdi teşebbüse geçmek hakkı
 - h. Herkesin ihtiyacını memleket içindeki istediği kaynaklardan tedarik etmesi serbestliği
 - i. Hastalık, işsizlik, sakatlık ve ihtiyarlık gibi afetlere karşı korunma, çocuk doğumu ve çocuğun korunmasına dair yardım tedbirleri.

9. Bu haklara ve şartlara ancak hakiki hürriyet rejimi ile varılabilir. Bu rejim ise ferdi hürriyetlerle gerçekleştirilebilir. Bu hürriyetlerin de temeli ekseriyetin temsil ettiği milli iradenin hür ve samimi surette belirmesi ve ekseriyet karşısındaki azınlıkların kanaat hürriyetine saygı ve müsamaha göstermeleridir.

10. İktisadi hürriyetin ortadan kalkması ve vatandaşların teşebbüs ve sâ-y serbestliğinin keyfi surette engellenmesi, siyasi hürriyeti yok ettiği gibi iktisadi sefalet yaratan sebeplerin de başında gelir. İster devler sermayedarlığı ve kontrolü ile ister kartel ve tröstler gibi hususi inhisarlar, açık veya kapalı menfaat gruplarıyla iktisadi hürriyetin yok edilmesine taraftar değiliz. Devletleştirmeyi ancak ferdi ve hususi teşebbüs sahası dışında kalmasında hakiki ve milli bir zaruret olan işlerle iktisadi rekabetin faydalı bir rol oynamasına ihtiyaç göstermeyen işlerde caiz görürüz. Bu işlerde de gaye, kar kastı değil, milli ihtiyaçların yapılmasını emrettiği bir hizmetin ifası olmalıdır.

11. Cemiyet içinde umumi menfaatlerle hususi menfaatler mütevazın ve ahenkli bir şekilde ayarlanmalıdır.

12. Çiftçi ve işçinin hayat şartlarını, mesken vaziyetini, çalışma ve yaşama tarz ve imkanlarını devamlı bir surette ıslah etmek esastır ve milli bir vazifedir. Sâ-y ile sermayenin hakları, vazife ve menfaatleri birbirini tamamlar. Binaenaleyh iş sahipleriyle işçilerin şuurulu bir müşavere teşkilatıyla iş birliği yapmaları içtimai adalet şartlarının tahakkuku ve sanayinin ve dolayısıyla cemiyetin gelişmesi için hayati bir şarttır.

13. Hürriyetin zaruri bedeli, hizmettir. Her hakkın mukabili olarak bir vazife vardır. Ferdi hürriyetten ve hür müesseselerden beklenen mesut neticelerin elde edilebilmesi için; her vatandaşın diğer insanlara karşı bir manevi mesuliyet hissi taşıması, vatandaş şahsında insanlığın şeref ve haysiyetine saygı göstermesi ve cemiyetin müşterek işleriyle yakından alakalanıp cemiyet faaliyetlerine canlı bir surette katılması lazımdır (Gökalp, 1963, s.115).

Cemiyetin beyannamedeki prensipleri liberalizm değerleriyle örtüşmekteydi. Cemiyetin, beyannamenin temeline bireyi almaktadır. Birey, kendi başına karar alabilen ve herhangi bir gücün varlığına ihtiyaç duymadan yaşayabilen varlık olarak nitelendirir. Beynamede özel mülkiyet ve bireycilik üzerinde çokça durulmuştur. Tüm bunların neticesi olarak cemiyet piyasacıdır ama cemiyet bu kelimeyi kullanmayı tercih etmemiş ve "iktisadi hürriyet" kavramını kullanmıştır. İktisadi Hürriyet, bireylerin çalışmaları ile ilgili herhangi bir engelle karşılaşmadığı, kamulaştırmanın çok dar bir alanda kaldığı, bireylerin tasarruflarının desteklenip, kısıtlama getirilmediği anlamına gelmektedir. Tüm bu özgürlüklerin engellenmesi ve sekteye uğraması, toplumda siyasetten sosyal olaylara kadar birçok alanda hürriyetlerin ortadan kalkmasına ve toplumu birçok haktan mahrum bırakmaya götürecektir.

Beynamede bir diğer dikkat çeken nokta ise; devletin sınırı üzerinedir. Beyannamenin yedinci ve sekizinci maddeleri bu konuyu işler. Burada üzerinde durulan ve ince bir çizgide olan durum şudur: Bireye güven temeline dayanan medeni sistemin sekteye uğraması halinde dahi devleti göreve çağırmanın daha büyük felakete yol açacağı endişesinden dolayı bu durumdan çekinilir. Sekizinci maddede ise bu konu daha açık bir halde dile getirilmektedir.

Beynamede liberal ilkeler üzerinde net bir duruş sergilenirken aynı zamanda Cemiyet, liberal toplumun bütün bu özgürlüklerin yanında korumacı olması ilkesine değinmiştir. Sekizinci maddede kadın ve çocuk işgücü üzerinde durulur. Bir diğer yerde 12. Maddede ise işçi ve çiftçilerin hayat tarzlarının iyileştirilmesi konusu ele alınmaktadır.

Ali Fuat Başgil Ekim 1947- Nisan 1950 arasında Cemiyetin başkanlığını yapmıştır. Bu dönemde cemiyet siyaset, ekonomi, iktisadi ve toplumu ilgilendiren birçok konu hakkında fikir beyan etmiştir. Tüm bunları konferans, bildiri ve kitaplar aracılığıyla yaymıştır. Cemiyet sadece toplumun bir kesimin faaliyetlerine dahil etmemiş, halka açık yemek ve balo davetleri sayesinde tüm kitlelere ulaşma amacı gütmüştür. Cemiyet merkezinde yaptığı faaliyetler ve bunlara katılan kesimin ağırlıklı olarak üniversite öğrencilerinde oluşması nedeniyle bir enstitü görünümüne kavuşmuştur. Cemiyetin fikir hayatındaki en önemli üç toplantı şu şekildedir: Cemiyet kurulduktan sonra ilk konferans olan "Komünizmle Mücadele" konferansı. İkincisi, 15 Ocak 1949 tarihinde gerçekleşen ve üzerinde önemle durduğu konulardan birisi olan "Dil Meselesi" ile ilgilidir. Üçüncüsü ise cemiyetin fikir ayrılıkları sonucu dağılmasına neden olan "Din ve Laiklik" toplantısıdır (Birinci, 2007, s.92).

Hür Fikirleri Yayma Cemiyeti'nin yayın hayatı 31 Ocak 1948 tarihinde yapılan İlk Umumi Heyet Toplantısından sonra başlamıştır. Hazırlanan raporlar neticesinde Neşriyat Komisyonunun kurulmasında fikir birliği sağlanmıştır. Komisyonun amacı; Cemiyetin yapacağı faaliyetlerdeki fikirlerin basılmasına ve dağıtılmasına aracılık etmektir. Hür Fikirler Mecmuası, ilk neşriyatlarını Başgil 'in demokrasi ve hürriyet konuları üzerine çeşitli platformlarda yazdığı yazıları derlemek, Max Weston Thornburg'un 1947 yılında ABD'de basılan "Türkiye Nasıl Yükselir?" kitabının tercüme faaliyetleri ve basımı ve üç ayda bir çıkarılmak üzere "Hür Fikirler" adı altında bir dergi çıkarmak olarak belirlenmiştir (Vatan, 1948, ss.1-2).

Cemiyet, Ali Fuat Başgil 'in 28 Kasım 1947 tarihinde Eminönü Halk Evinde verdiği konferansla ilk faaliyetini yapmıştır. Başgil, konferansta hürriyet kelimesi üzerinde durmuş. Kelimenin tanımını yapmış ve uluslararası alanda hürriyetin ve getirdiği değerlerin ülkemiz ile karşılaştırmalı tahlilinden bahsetmiştir. Liberal devlet modeline de değinen Başgil, seçimle başa gelecek iktidar modelinden bahsederek, demokratik ülkelerde halkın rızasının iktidar üzerindeki gücünün önemini vurgulamıştır. Başgil, tüm bu konulardan bahsederken konferansın asıl ana konusu Komünizmin Türkiye'ye getireceği olumsuzluklardır (Aksam, 1947). Cemiyetin en önemli faaliyetlerinden biri Komünizme karşı yapılan bu konferanstır. Diğer önemli faaliyeti ise Hükûmete karşı dile müdahale etmesi nedeniyle konu olan Dil meselesi ile ilgilidir (Vatan, 1949, ss.1-6). Cemiyetin diğer öne çıkardığı konu ise Laiklik meselesidir. Bu konu üzerinde de çeşitli konferanslar ve söyleşiler yapılmıştır.

Başgil, Batıda aldığı eğitim sayesinde yeni kurulan Cumhuriyetin liberal düşünce dünyasına katkı sağlamaya çalışıyor, aldığı eğitim, okuduğu eserler ve örnek aldığı kişilerin ona verdiği birikimleri kurduğu bu Cemiyet vasıtasıyla ülkedeki çeşitli insan gruplarına anlatmaya çalışıyor ve onlara kılavuzluk etmek istiyordu. Liberal değerler fazlasıyla önem veren Başgil'e göre liberalizmin anlamı; hürriyeti sevmek anlamına geliyordu. Liberalizmin baskı altında, dış müdahalelerle değil kendi içerisinden dinamiklerle kanıksanacağını öngörüyordu. Cemiyetin yayın oranı mecmuada çeşitli yazılar kaleme alan Başgil kavramlar üzerinde kıyas yaparak Türkiye'nin içerisinde bulunduğu durumu nakletmiştir. Batı Dünyasındaki eğitimi iyi bilen Başgil, Türk Eğitim Sisteminin yanlışlıklarını defaatle yazmıştır. Bu yazılardan birisinde Laiklik kavramının din düşmanlığı temelinde öğretilmesine şiddetle karşı çıkan Başgil eğitim sisteminin laubalilik, libertinaj üzerine değil kuvvetli bir karakter oluşturma, milli manevi değerlerinden kopmayarak batı sistemine açık ve adapte olabilmek şeklinde tanımlamıştır (Hür Fikirler, 1949, s.392). Başgil, mecmuadaki yazılarında tek parti dönemini eleştirmiş, dönemin despotik uygulamalarına karşı liberal çözümler ortaya koymaya çalışmış. Hayatın çeşitli alanlarında liberal değerlerin girmesi adına çeşitli alanları ilgilendiren konularda yazılar

yazmış, fikir beyan etmiştir. Özellikle siyaset, ekonomi, eğitim, din ve Dil meseleleri üzerine yoğun yazıları olan Başgil, toplumda özellikle entelektüel çevrelerde fikir temeli inşa etmiştir.

Cemiyetin, tek parti iktidarına birçok eleştirisi bulunmaktadır ama bunların başında ve temel noktasında bireysel hak ve özgürlükler gelmektedir. Cemiyete göre tek parti iktidarı hürriyet kavramını göz ardı etmekte ve bireyleri, devletin çıkarı için kullanmaktadır. Cemiyete göre 1800'lü yıllarda Avrupa'da esen özgürlük rüzgârı Türkiye'yi de etkisi altına alacaktır ama bunun için çaba gösterilmesi gerekmektedir (Hür Fikirler, 1948, s.11). Cumhuriyetin ilanı ile birlikte yapılan kanunlar çeşitli Avrupa ülkelerinden alınmış, düzene adapte dilmeye çalışılmıştır. Hür Fikirleri Yayma Cemiyeti bu kanunların bazılarına önemli eleştiriler yapmıştır. Özellikle alınan kanunların yeni ve güncel olmaması, toplumun değerlerini ve yaşantısını yabancı olması, sorunların çözümünde birey kaynaklı değil devlet kaynaklı bir sistemin ürünü olması nedeniyle eleştirilmiştir.

Ali Fuat Başgil, Cemiyetin yazar kadroları arasında Hürriyet ve Liberal fikirlerini çokça dile getiren ve en çok yazısı olan kişidir. Derginin ilk sayısında Başgil, hürriyet kavramının önemini şöyle dile getirmiştir:

İlk vehlede iş böyledir gibi görünüyorsa da iyi düşünür, tarihe ve hususiyle iki dünya harbi arası devre dikkatle bakarsak; fiil ve hareketlerden evvel fikir hareketi hür olmaya muhtaçtır. Ve memleketlerde fiil ve hareket esareti, hakikatte fikir esaretinin bir neticesidir. Bundan dolayıdır ki, her şekliyle istibdat, türeyip tutunmak için serbest fikirlere tırpan atmakla işe başlar... Hürriyeti sevmek, hakikatle hür fikir ve vicdanı sevmektir. İnsan şahsının muhtariyetini de bu sevgi yapar (Gökalp, 1963, s.146).

Başgil'e göre demokrasi ve hürriyet aynı kavramlar değildir. Başgil'e göre bu iki kavram birbirine ikame eden değil bilakis birbirini tamamlayan kavramlardır. Demokrasi boş bir ev gibidir bu ev eğer hürriyetler ile doldurulur ve teminat altına alınırsa yaşanması güzel bir ev olur ama baskı, esaret ve korku ile dolarsa yaşanmaz bir hale gelir. Başgil, demokratik sistemde bireylerin en önemli yetkisinin ise oy olduğunu söyler. Ali Fuat Başgil, cemiyette 27 Kasım 1947 de verdiği konferansta hürriyet tanımı üzerine durmuş, batılı ülkelerde hürriyet kavramının yaşantı üzerindeki etkilerinden bahsetmiştir. Başgil bu konferansta Türkiye'de insanların öncelikle haklarını öğrenmesi gerektiğini ve bunların almak ve kullanabilmek notasında hükümetlere demokratik sistemin en önemli unsurlarından olan oy ile baskı yapması gerektiğini ifade etmiştir (Gökalp, 1963, ss.60-61).

Hür Fikirleri Yayma Cemiyeti, baskıcı rejimlere karşı yazıları, konferanslar ve çeşitli yayınlar ile mücadele vermiş ve bu rejimlerin getirdiği olumsuzluklara karşı çalışmalar yapmıştır. Cemiyet üyeleri liberal demokrasi kavramını savunmaktadır. Bir ülkede hürriyetler ve haklar ancak demokrasi yoluyla ülkeye gelir ve burada yeşerir. Aksi taktirde tek bir elde toplanan yetkiler bir diktatör meydana getirir ve buradan doğan rejim baskı ve despotlukla ülkenin hürriyet fikrinin ortadan kaldırıır. Başgil, demokrasiyi en ideal yönetim sistemi olarak görür (Hür Fikirler, 1948, s.48).

Aktif yayın hayatı boyunca Cemiyet yaptığı konferanslar söyleşiler, mecmuaları vs. ile Türkiye'de hürriyet fikrinin ilerlemesine ve liberal, demokratik kavramların toplumda yer bulmasını zeminin hazırlamak için çaba göstermiştir. Birbirinde önemli yazarların faaliyet gösterdiği cemiyet Türkiye'nin hürriyet mücadelesinde önemli bir rol üstlenmiş ve tarihteki görevini zamanla tamamlamıştır.

Hür Fikirleri Yayma Cemiyeti'nin tam olarak hangi tarihte hukuki olarak son bulduğuna dair bir kayıt bulunamamıştır. Cemiyetin İstanbul merkezli olmasına rağmen Dernekler Dairesi İstanbul İl Müdürlüğü Arşivi'nde gerekli evraklara ulaşılmak istenmiştir. Ancak söz konusu kayıtlara ulaşılamadığı, bazı arşiv evraklarının yasal bir değişiklikten kaynaklanan nedenlerle saklanmadığı bildirilmiştir (Birinci, 2007, s.97).

SONUÇ

Yeni kurulan Cumhuriyetin yetişmiş insan ihtiyacını gidermek amacıyla yurtdışına öğrenci gönderme faaliyetleri olmuş ve bu faaliyetler kapsamında Fransa'ya giden Ali Fuat Başgil, Batı tipi modern eğitimi almış, Paris'te liseden doktora kadar olan eğitim hayatı boyunca Batının eğitiminin yanı sıra; Hürriyetçi, özgürlükçü ve demokratik değerlerini bizatihi görüp, tanıyıp, içinde yaşamıştır. Başgil, Paris'te aldığı eğitimden sonra ülkesine dönmüş ülkesinde Maarif Vekaletinde yönetici olarak hizmet etmiş daha sonra akademik camiaya geçerek üniversitelerde hukuk alanında dersler vermiştir. Başgil 'in Batı dünyasında aldığı eğitim kendisinde liberal fikirlerin temellenmesinde ve gelişmesinde rol oynamış, bu fikirselle gelişimi ülkesine döndüğünde yazıları, konferansları ve dersleri ile işleyen Başgil, Türkiye'ye dönüşünün ilk yıllarında tek parti rejimi ve mevcut düzenin baskıcı ortamı nedeniyle pek fazla liberal fikirlerini beyanda tutuk kalmıştır. Daha sonraları DP'nin yükselişi ve iktidara gelmesi sonucu ülkedeki baskıcı ortamının biraz rahatladığının düşünen Başgil fikirlerini sıkça dile getirmiştir.

Başgil, kendisi gibi Batı eğitimi alan Ahmet Emin Yalman ile Hür Fikirleri Yayma Cemiyetini kurmuştur. Aslında Yalman, daha önce yazılarında ve fikirlerinde etkilendiği Başgil'i böyle bir cemiyeti kurmaya davet etmiş Başgil 'de Türkiye'de Liberal ve özgürlükçü bir ortama katkı sağlayacağı düşüncesi ile bu Cemiyetin kuruluşuna destek vermiştir. Başgil, batı aldığı eğitimi ve yaşantısından elde etti tecrübeleri Cemiyetin yaptığı toplantı ve söyleşilerde Türkiye'deki öğrenci ve entelektüel camiaya aşlamaya çalışmıştır. Başgil 'in demokrasi ve özgürlük adına bireysel mücadelesinden kurumsal mücadeleye dönüşünü temsil eden Cemiyet, Başgil için entelektüel kitlelere ulaşmada önemli bir görev üstlenmiştir.

Ali Fuat Başgil Cumhuriyet dönemi kültürel elitleri içerisinde bir şahsiyettir. Klasik Osmanlı eğitimi ile başlayan ilim hayatı Batının medeniyet merkezi denebilecek bir ülkede Fransa'da devam etmiştir. Başgil 'in Doğunun ve Batının eğitim dünyasından aldığı ilimler onun fikir hayatını ve şahsiyetinin gelişmesinde katkı sağlamıştır. Başgil Türk milletini seven milletinin gelişmesini ve ilerlemesini özellikle demokratik esaslar çizgisinde olmasını isteyen Doğu ve Batı kültürünü kendi çizgisiyle harmanlayan güçlü bir ilim ve fikir insanıdır. Başgil, aldığı eğitimi bireysel kendi ders, etüt ve çalışmaları kolektif olarak ise HFYC çatısı altında milletine aktarmış ve Türkiye'de liberal düşünce alanında öncülük faaliyetini üstlenmiştir.

KAYNAKÇA

Ağaoğlu, A. (1994). *Serbest Fırka hatıraları*. 3. Baskı. İletişim Yayınları.

Akyüz, Y. (2001). *Türk eğitim tarihi*. Alfa yayınları.

Aşçı, A. (2000). *Ord. Prof. Dr. Ali Fuat Başgil bibliyografyası*. Kubbealtı Neşriyatı.

Başgil, A. F. (1966). *27 Mayıs ihtilali ve sebepleri*. (Çev. M. Ali Sebük, İ. Hakkı Akın). Çeltük Matbaacılık.

- Başgil, A. F. (1997). *Gençlerle başbaşa*. Yağmur yayınları.
- Başgil, A. F. (2017). *İlmin ışığında günün meseleleri*. Yağmur Yayınları.
- Başgil, A.F. (2014). *Hukukun ana meseleleri ve müesseseleri: Konferanslar*. 3. Baskı. Yağmur Yayınları.
- Berkes, N. (2014). *Türkiye’de çağdaşlaşma*. Yapı Kredi Yayınları.
- Birinci, M. K. (2007). *Erken dönem Türk demokrasisinde (1946-1950) liberal arayışlar*. Hür Fikirleri Yayma Cemiyeti.
- Çiçek, A. C., & Önalp, G. (2017). Çok partili siyasal hayatın ilk yıllarında liberal bir çıkış: Hür Fikirler Dergisi ve Ali Fuat Başgil. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 6(5), 2963-2979
- Dokuyan, S. (2014). Çok partili hayata geçişte önemli bir adım: Demokrat Parti’nin kuruluşu. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (2).
- Erdoğan, A. (2009). *Türkiye’de yurtdışına öğrenci gönderme olgusunun sosyolojik çözümlemesi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Gökalp, . (1963). *Haksızlıklar karşısında susmayan alim: Ord. Prof.Dr. Ali Fuat Başgil*. Santral Yayınevi.
- Göze, E. (2000). *Ord. Prof. Dr. Ali Fuad Başgil bibliyografyası içinde*. Kubbealtı Neşriyatı.
- Hür Fikirleri Yayma Cemiyeti’nin beyannameesi. (Kasım, 1948). *Hür Fikirler*, 1(1).
- İçke, A. (2015). *Atatürk dönemi yurt dışı eğitimi (1923-1938)*. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- İzzetbegoviç, A. (2011). *Özgürlüğe kaçışım zindandan notlar*. Klasik Yayınları.
- Kırpık, G. (2015). Yurtdışına öğrenci göndermenin tarihî meseleleri. *Eğitime Bakış*, 11(34), 11-20.
- Kurşunoğlu, M. S. (2017). Fransız devriminden Türk inkılabına; Muhafazakâr bir aydın olarak Ali Fuat Başgil ‘in eleştirileri. *Muhafazakâr Düşünce Dergisi*, Eylül- Aralık.
- Özçelik, A. S. (1992). Ali Fuat Başgil. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (TDVİA)*. C. 5.
- Sadoğlu, H. (2005). *Hür Fikirleri Yayma Cemiyeti. Modern Türkiye’de siyasi düşünce-liberalizm*. (Ed. Murat Yılmaz). İletişim Yayınları.
- Somel, S. A. (2010). *Osmanlıda eğitimin modernleşmesi (1839-1908.)* İletişim Yayınları.
- Son Posta, 2 Ekim 1947.
- Şarman, K. (2019). *Türk promethe’ler cumhuriyet’in öğrencileri Avrupa’da (1925-1945)*. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Tasvir, 2 Ekim 1947.
- Tunaya, T. Z. (2007). *Türkiye’de siyasal partiler (İkinci meşrutiyet dönemi 1908-1918)*. İletişim Yayınları.
- Ulu, C. (2014). 1416 Sayılı ecnebi memleketlere gönderilecek talebe hakkında kanun ve cumhuriyetin ilk yıllarındaki uygulamalar. *Tarih Okulu Dergisi*, 495-525.
- Vatan, 2 Ekim 1947.
- Yalman, A. E. (1997). *Yakın tarihte gördüklerim ve geçirdiklerim (1922-1971)*. (2. Baskı). Pera Yayıncılık.

Yeniden Doğuş, Ağustos 1947.

Yıldırım, S. (2005). *Eğitim amacıyla yurtdışına gönderilen öğrenciler (1940-1970): Prosopograf Bir çalışma örneği*. Doktora tezi, Hacettepe University, Ankara.

Zaim, S. (2005). *Ali Fuad Başgil, hayatlarıyla yol gösterenler*. Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları.